Орган Руського Народного Союза в Америці

СВОБОДА

SWOBODA

РІК XIX. НЮ ЙОРК, Н. Й. ЧЕТВЕР, 5. СІЧНЯ, 1911. ЧИСЛО 1. VOL. XIX. NEW YORK, N. Y., THURSDAY, JANUARY 5, 1911. No. 1.

ХРИСТОС РАЖДАЄТЬ СЯ!

З нагоди Сьвят Рождества Христового засилаємо усім членам Руського Народного Союза, нашим читачам і приклонникам сердечні желаня „Веселих Сьвят".

РЕДАКЦІЯ.

Христос родив ся!...

Десь давно, давно сумували люди. егода була люта, хуртовини ревіли, як уває. Дніпро-Славута реве... Та па- ав сніг. І у крижаних його обіймах дрі- ав весь сьвіт. Одно Зло царило у ньому — Зневіра і Смерть.

А люди сумували... І не одна зима, і одна весна, і літо і осінь були... Але юдий не втішали. І стало страшно жити людьми і за людей було страшно. Бла- дать і Добро полишили людий... а лю- и їх так чекали... Наче весняні цьвіти, о мруть без дощу...

Христос родив ся!...

Майнуло сонце злотими крилами... овгий промінь його упав на сіру землю. пух розбив темряву. Як розбиває си- экрилий соніл громаду дрібних пташин. по земли скрізь була грязюка: Гріх і ороки. І стало чудо. Кожда, сама дріб- а калюжка одбила в собі далеке, висо- , просторе, блакитне небо... І небо зій- ло на землю...

Христос родив ся.

Ясне сонце озарило землю. І всьміх- улось до ньої росами-перлами. рожево- ілою габою запашною оповило її сади, самоцьвітів неоцінених, лелійних, си- іх і блакитних, червоних, жовтих-по- лотистих розбризкало, розсипало без іри і без ліку.

Необнята Краса і Любов зійшли на емлю — а Бог — був Любвою.

Христос родив ся!...

Подих вічного Житя злинув землею. Щось радісне, необняте, велике а сьвяте лило ся у людські серця. Привітно і ве- ело голі дерева хитали своїм гиллям... Наче вони спочували і раділи з людьми. Що йшли і повними жменями черпали тепер необняті скарби само-цьвітів. Хто лиш мав у души віру. А з далеких країн, з за семи гір, з за семи рік прийшли Ца- рі з поклоном до Дитятка, що благовісти- ти ме сьвіту щось нове, доси невідоме...

Божеську Любов... Братерство і рів- ність.

І вічний рай.

Христос родив ся...

* * *

Христос родив ся...

ить кволеє серденько!.. Слухай: грають дзвони — грають тихо. Ген, алеко... де за морями сіріє рідний

Бог предвічний
Нам народив ся:
Прийшов днесь із небес.
Щоб спасти люд свій весь
У утішив с

край. Де батьки, білі наче голуби йдуть нині у похилу церковцю. А очи їх зав- заво глядять з одною вірою у образ Бо- жого Дитяти. А їхня молитва летить срібноперою пташкою перед престол Всевишнього молити ся. За люд нев- сний і за тих, що кайлом довбають далеко. за морем, хоч...

Христос родив ся...

* * *

Христос родив ся.

Моє кохання яснеє, мій тихий раю — рідний краю! Чом Сьвятом-сьвят не в- шаєш ся? Чом туга невпинно сьвітить із зор-очий Твоїх, і з мукою нестямною стулили ся устоньна Твої. і руки запра- цьовані так розпучливо ломиш Ти?...

Христос родив ся!

— І тут і там. десь глибоко у підземнім, навіснім, мордують ся вони — борці за Сонце, за Блакит, за Любов і мрійнеє Братерство. Їм сонце не всьміхає ся. Розпука важко ла їм груди і мозок випиває, і морозом...

— І вяне, вяне безпорадно найлі- ший цьвіт мій весняний...

— А по розлогих розтворах вгніздила ся тяжка, крівавая мара. Слизькі о- бридливі руки простягла од межі до межі. І регочеть ся. тішить ся, сатаніє, пє кровцю до схочу.

— А другі — тяжкая печаль — п- шли сьвітами. Як лист осінний розві- ний вітром...

Христос родив ся!...

Чи чуєш, Ти, мій краю помарнілий! Христос родив ся! Щоб надіти терновий вінок. Бо мета його — Любов. Віддав Він себе на поталу — безкраї страждан- ня — проклони — наругу. А усе те в Житє перетворилось, що собою усе ли- хо закрива, в Красу, що підносить до неба.

Христос родив ся, любий мій краю.

Бач: он сонце яснеє встає за обрієм. А там: подивись, як злотий промінь вда- рив в зчорнілий небосхил. Твій небо- схил! Роздер його і пошматував у куски. Щоб і до Тебе прийшла вічна любов та братерство і рівність.

Що її віствувало Б... Дитятко.

Що прийде і у Т...

Христос родив с... дальний мій краю...

ЕВГЕНІЙ ГРЕБІНКА.

ЧАЙКОВСЬКИЙ

Роман з козацької старини.

З російського переклав

КСЕНОФОНТ КЛИМКОВИЧ.

(Дальше)

— От і я, Максим попович з Чигирина, — обізвав ся один козак, — а зовуть мене Недоїдком, і я за те спасибі'.

— Тш!...

— Не шикайте, братці! — продовжав кошовий, — не перебивайте хорошої речі вольного козака; козакови вольно говорити розумні речі. Так от вам і Недоїдок, от Брехун, от Бродяга, а всї вони поповичі! Та як любо їм носити добрі імена, а подивіть ся, як весело глядить на них сонце, від того, що вони законно живуть на сьвіті.

— Правда, правда!

— Самі знаєте, братці, що правда; ви народ розумний — а промахнулись, не дали імени хороброму козакови: за те мабуть Бог карає його і нас вкупі, віднимаючи в Січи характерного чоловіка.

— А може й так? — сказав хтось в товпі.

— Іменно так, діло ясне! — аж крикнув Микита а за ним кілька голосів.

— За що-ж ми зобидили християнську душу? — продовжав кошовий, — не дали запорозького імени лицарю-товаришу? без імени вівця — баран, говорять мудрі.

— Баран, батьку, баран!...

— Як же явить ся на той сьвіт добрий козак без законного прізвища? Гріх нам усім, великий гріх! Готовились до нападу на Крим та й забули закон сповнити.

— Виноваті, батьку! що-ж нам діяти?

— Даймо йому хоч тепер добре імя, здіймемо гріх з души.

— Добре, батьку! добре сказано!... Яке-ж йому імя дати?...

— От послухайте, братці, моєї ради. Вам звісно, що Олексій Попович сам хотів умерти за наше військо, просив, щоб його кинули в море, аби спасти наші чайки, а з чайками, звісно, і наші голови, — сповідав перед Богом, морем і нами, старшинами-товаришами, свої гріхи, і вмилостивив Бога своїми молитвами, і тим спас усї наші чайки. Многим з нас не стояти-б нині на площади й не думати-б о Січи і о михайликах, колиб не заступив було Олексій...

— По вік не забудемо сього! — голосно закричали козаки.

— І хорошо дїєте. Так чи не назвать би Олексія Поповича, в память вибавленя чайок, Чайковським? Як ви думаєте?.

— Ти нам, батьку, голова, ти думаєш і ми думаємо: нехай буде Чайковський!...

Голосне „ура!“ одізвалось на площади, шапки полетїли в гору...

— І так, — продовжав кошовий, піднимаючи булаву, від чого народні крики утихли, — від нині більш ніхто не сьміє під карою смерти инакше називати бувшого Олексія Поповича, як Олексієм Чайковським. Чуєте, хоробрі лицарі?

— Чуємо, батьку! ніхто не сьміє!...

— Тепер на прощаню чи не засьпівати-б нам, братці, Олексієви Чайковському пісню про Олексія Поповича? Нехай чоловік у послідний раз почує наш козацький лицарський напів про свої добрі діла для нашого війська! Хорошо, братці?

— Добре, добре! — кричали козаки, — зачинай, Данило!

І Данило кобзар чистим рівним тенором затягнув:

На Чорному Морі, на білому камені,
Ясненький сокіл жалібно
[квилить-проквиляє...

Мало-по-малу наоколишні зачинали впадати в пісню і під конець уся площадь зіллялась в один звучний, дикий, але складний хор. Пісня, видимо, розжалобила Запорожців...

— Жаль доброго козака! — сказав, буцім сам собі, кошовий, коли козаки скінчили пісню і стояли в якійсь задумі.

— Жаль, жаль! — зі всїх сторін відізвалось в народі, — а нічого діяти, коли законно...

— Ще, хлопці, я прошу в вас одної ради: Військовий писар Олексій Чайковський хоче женити ся з дочкою лубенського полковника Івана. Полковник Іван здурів на старости і став було надумуватись, але його дочка лучше знає, що таке запорозький лицар, покинула вітця і прийшла на Січ просити у товариства благословління!... Пристаєте ви на отсе?...

Козаки з дива мовчали.

— Знаю, братці, — продовжав кошовий, — вам жаль позбути ся такої характерної души, як Олексій Чайковський, але треба-ж йому заплатити за услугу. Він обіцяєть ся завше помагати нам на війні і дітей своїх приписле служити на славне Запороже.

Козаки любили Олексія й поважали за особисту хоробрість і незломний характер, а потім з радостю згодились на його сватьбу.

— Ото собака наш кошовий! — кричав Микита, розмашисто штовхаючи товаришів, — викинув штуку!

— Штука! — говорив народ, — і справедливо, і законно, і весело!...

— А на що-ж я привів Татарина? — спитав понуро сивий козак.

— Щоб карати Олексія Поповича, — одвічав строго кошовий, — найди його і прикажи карати!

— Да, найди його, Дмитре — кричали до старого козака, — та нехай його карають. От штука! їй Богу, штука!

— Смерть Олексієви Поповичу, а многая літа Олексієви Чайковському! — греміла товпа, ломаючи помостик і торжественно відводячи Олексія і Марину в церкву Покрови.

— Бийте на втїху поганого Татарина!

Помостик рухнув, і довго ще було видно межи дошками тїло Татарина, одягнене в червону сорочку, коли народ відійшов і окружив церкву, в котрій вінчали Олексія Чайковського з Мариною.

Після вінчаня зараз випровадили нове подружє за ворота Січи. Там старшини розпрощали ся з Чайковським; кошовий подарував йому пару добрих коней і спорий мішок червоних, пораяв їхати в зимівник старого Касяна і там ждати вістей від полковника, обіцяв ся приїхати до них на весїлє в Гетьманщину і бути посажним батьком.

Чи траплялось вам коли бачити страшний сон? Не то що, буцім ви програли пулю в преферанса, або вас очернив побратим, або гарне личенько, давши вам слово до танцю, відцуралось і пійшло в танець з мягкими оксамітними вусиками, а ви для vis-a-vis з пів години гуляли по сали з якимось привидінєм; або що ви буцім-то в театрі, де грають нестерпенну московську нісенїтницю... Правда, се страшне видінє, незносні сни — але я не о такім говорю: ні, чи траплялось вам коли, бачити сон тяжкий, сокрушущий, убиваючий вашого духа в самій його істотї, стискаючий ваше серце, відкриваючий перед вами саму розпуку і безнадійність?... Чи досьвідчили ви радість за пробудженєм з такого сну?... Правда, що ся радість не має нічого спільного з иншими нашими радощами? Перед нею блїді і безцьвітні, як горящі сьвічки перед сонцем, всї лучші хвилї, що вкрашають жизнь вашу: і перші еполєти, і гармонійне „люблю”, що вам колись сказала дуже єдукована панна, тому, що їй дуже хотілось сказати кому небудь се слово, і устиск руки від вашого начальника, і запрошенє на обід до знатної особи, і всї инші блага землї, котрі в свою пору сильно заставляли дріжати ваше серце — чи не правда?

Коли ви можете уявити собі сю восхитущу, ясну, супокійну радість, се вспокійнююче знанє, що минувшеє — мрія, марний сон; тодї ви приблизющо зрозумієте стан Олексія і Марини — я не берусь його описувати. Є мінути в житю, є чувства, є думки, котрі ніяк описати, хоч вони доступні майже всякому. Хто з вас не понимає вповні красоти і величі сонця, а хто із прославлених малярів зобразив його, хотя многі його малювали, малюють і малювати будуть?...

(Дальше буде).

Ялинка.

Оповіданє.

I.

Настав сьвятий вечір.

В Якимовій хаті кипіла робота. В печі тріщав вогонь та сичав борщ. Олена, мати Василькова, крутила голубці на вечерю. Василько сидів долї та мняв мак до кутї. Васильков було літ дванайцять. Він був найстарший у семї. Василько мняв мак і все поглядав то на двох сестричок, що грали ся з котом, то на батька, що сидів на полу, схиливши голову.

— Чого батько журять ся? — думав він, — чи того, що нездужають, чи того, що нема грошей викупити від шевця мамині чоботи?

Рипнули двері. В хату увійшов якийсь чоловік.

— Добридень вам, — удав ся він до Якима. — Чи не продали-б ви, чоловіче, тієї ялинки, що росте у вашім садочку? Пани послали мене знайти дітям ялинку на сьвятий вечір; я вже другий день шукаю і не можу знайти гарної...

Яким помовчав.

— А щоб ви дали? — спитав вінперегодом.

— Та вже не будемо торгуватись... Кажіть ціну....

— Три карбованці дасте, — відповів Яким.

— Тату, — обізвав ся Василько тремтячим голосом, — та-ж то моя ялинка, ви її подарували менї ще тодї, як мене похвалив учитель.

На блакитні очи в білявого Василька набігли сльози. Йому жаль стало зеленої, стрункої ялинки, що одна звеселяла зимою садок. Батько глянув на сина. Василько замовк, прочитавши в тому погляді невимовний смуток.

— Добре, я дам три карбованці, — обізвав ся чоловік, але мусите приставити ялинку сьогодня, бо пани ще хотять прибирати її на вечір.

— А як її приставити, коли я слабий, а хлопець малий ще, — сказав Яким.

Чоловік глянув на Василька.

— Не так то вже й малий ваш хлопець... Та й недалечко їхати — годину... Завидна завезе, завидна й поверне...

Яким подумав і махнув рукою.

— Якось воно буде... містечко не за горами.

Чоловік дав задаток, розказав, куди завезти ялинку, і пішов.

Яким трохи повеселійшав: за три карбованці можна було викупити від шевця жінчині чоботи. Хвалити Бога, Олена не ходитиме на сьвята в подраних чоботях.

Він одяг ся, узяв сокиру й подав ся в садок. За батьком побіг і Василько.

В садку лежав глибокий сніг. Якимові ноги, узуті в здорові чоботи, глибоко поринали в сніг, і лишали за собою цілу низку ямок. Василько то стрибав у ті ямки, то розгортав ногами білий пухкий сніг. Чорні, голі дерева стояли в садку, настовбурчившись замерзлими гілочками і. наче мертві, не ворушили ся од вітру. Під деревами, на білому як цукор снігу, сїткою лягла тїнь. Аж ось здалеку зеленою глицею заманячила ялинка. Василько з батьком підійшли до ялинки.

Їм обом жаль стало молодого деревця. Струнке, зелене, веселе, воно махало гілочками, наче радїло гостям. Яким підійшов ближче, замахнув ся сокирою і вдарив по стовбурови. Ялинка затремтїла від низу до вершечка, наче злякала ся несподїваного лиха, і кілька зелених глиць упало на сніг. Яким рубав, а ялинка тремтїла, як у пропасниці. Василькови здавалось, що вона от-от застогне. Аж ось деревце похилило ся, хруснуло і, підтяте, впало на сніг... Василько мало не плакав з жалю. Він бачив, як батько взяв ялинку за стовбур, закинув на плечі і поніс. Вершечок з ялинки волік ся за батьком і лишав по снігу довгу, мов стежечка, смужку. Василько глянув на сьвіжий пеньок, і дві сльозини скотились йому по щічках. Він не міг бачити того пенька, того місця, де за хвилинку перед цим стояла його ялинка, і почав нагортати снігу на пеньок. Незабаром з під купи снігу не стало видко пенька.

— Васильку, го-ов! а йди сюди! — гукнув з подвіря батько. Василько побіг до батька.

— Лагодь, сину, сани, відвезеш ялинку. Та хапай ся, сину, бо вже ген-ген з полудня, а треба вернутись завидна... Колиб ще снігу не було, — казав Яким, удивляючись у край неба, — наче хмара насуваєть ся. Но гай ся, Васильку, не гай ся, бо нерано...

На старенькіх санях лежала вже ялинка. Василько почав лагодитись у дорогу. Він запріг коней, удяг кожушину і виїхав з двору.

II.

Повівав холодний вітрець. З краю неба насувались білі, наче молошні, хмари. Разно бігли мишасті коненята. Дорога була слизька, і сани йшли в затоки. На обидва боки від дороги, скільки скинеш оком, розстелилось поле, вкрите снігом, мов білою скатеркою. Твердий синявий сніг грав на сонцї самоцьвітами. Чорне вороння сїдало громадами на сніг і знов здіймало ся з місця. Вітер дужчав. Насунули снігові хмари і оповили небо. Сонце сховалось за хмари. Посипав сніжок. Василько вйокнув на коні, і вони побігли підтюпцем, наближаючись до лїса, що чорною стїною стояв перед ними. До лїса як раз половина дороги. Ще пів години треба було їхати лїсом. Василько вїхав у ліс. Здорові кострубаті дуби грізно стояли в снігових заметах; їм було байдуже, що бурхав холодний вітер, ішов сніг... Мокрий сніг бив у лице Василькови, заліплював очи, налазив за комір... Мишасті конї зовсїм побілїли, обліплені снігом. Василько загорнув руки в рукави, насунув на очи шапку й схилив голову, щоб хоч трохи захиститись од холодного вітру та снїгу. Він і не постеріг, що конї звернули з дороги і побігли в праворуч. Враз — сани пішли в затоки і вдарились у горбик. Трісь! Щось тріснуло в санях, і Василько дав сторчака в сніг. Конї стали. Василько підвів ся, обтріпуючись з снігу, підбіг до саней. Старі, трухляві копили зламались, васаг лежав нарізно від санок. Василько обійшов навкруги саней, оглянув їх і мало не заплакав. Запобігти лихови не можна було. „Підожду, може хто над'їде та дасть менї яку раду”, — подумав він, поглядаючи на дорогу, яку раз-у-раз замітав сніг. Але в лїсї було пусто. Тільки вітер гучав межи деревами, та сипав сніг, закриваючи білою сїткою далечінь... Василько ступнув кілька ступнів наперед і став широко розкривши очи з переляку та несподїванки. Перед ним з'явивсь ярок, якого не повинно бути на його дорозї. Василько постеріг, що збив ся з дороги. Що тут робити? Хиба лишити сани з ялинкою в лїсї, а самому вертати ся з кіньми до дому? Василько випріг конї, сїв верхи і поїхав назад по дорозї.

В лїсї посутенїло. Настав вечір. Василько їхав лїсом, конї глибоко поринали в сніг і ледве-ледве переступали з ноги на ногу. Василько незабором помітив, що він їде не дорогою, а так лїсом, навмання. Він став. „Треба конче знайти дорогу”, — подумав Василько. „Вернусь назад до саней і звідти поїду навпростець дорогою”. Він повернув конї і поїхав назад. Довго їхав Василько проти вітру та снїгу, а саней не було. „Я десь узяв дуже соб, а треба трохи цабе”, — подумав він і повернув у ліворуч.

В лїсї зовсїм затемнїло. На землї і в повітрі білїв сніг та манячили цупкі, замерзлї стовбури дерев, закурених снїгом.

Василько їхав, а саней не було. Конї, брйохаючись по заметах та по кучугурах, потомились і стали. Василько заблудивсь. Йому було холодно й страшно. Він заплакав. Навкруги вила хуртовина, бурхав холодний вітер та крутив снїгом, а Васильков згадалась тепла, ясна батькова хата. Весело горить в хатї каганець. На столї стоїть кутя. Батько та дві сестрички сидять за столом, мати подає вечерю. Всї такі веселї, гомонять, радїють сьвятечку. Хлопці та дівчата приносять вечерю, поздоровляють з празником, питають про Василька... А може не радість, не щастя гостює в хатї. Може мати плачуть, що нема з ними Василька; може батько журять ся та сумнісумні сидять край стола і не їдять вечері. Ох, колиб хоч виїхати з сього мертвого лїса побачити дорогу, хату... Василько торкнув коней; конї зняли ся з місця і нешвидко побрели по глибокому снїгу... Але що се? Василько виразно побачив свою хату. Йому видалось, що в маленьких вікнах блимнув вогонь. Василько зрадїв і повернув до хати. То був кущ, обсипаний снїгом і здалека видавсь хатою. Василько й руки опустив. Що тут чинити? Він глянув навкруги: здорові дуби стояли в лїсї мов страховища і звідусюди простягали до нього цупкі чорні гілки. Васильков здало ся, що то мерцї, закутані білим покривалом, простягають до його свої руки. Йому стало страшно. Враз — щось зірвало Васильков шапку з голови, холодний сніг посипавсь йому на голову... То гіллячка зачепила шапку та збила її в сніг. Тільки Василько наважив ся злїзти з коня по шапку, як десь далеко почулось: а-у-у-у! і луною покотило ся в лїсї. А-у-у-у! відгукнуло ся з другого боку і довго невгавало. Василько похолов з остраху. Волосє полїзло до гори, серце перестало стукати в грудях. Думка про вовків промайнула у його в голові. Він в нестямці затяв коней і зник поміж деревами.

Василько виїхав на узлїсє. За лїсом було поле. На полї, край лїса, стояв хрест. Василько побачив хрест і зрадїв. „Адже я на дорозї... Се дорога до села, де живе мій дядько... недалеко до села”... Василько виїхав на дорогу... Але що се за вогники блимають під лїсом?... Що се чорне ворушить ся на снїгу? Враз конї жахнулись і сїпнули в бік. „Вовки”, подумав Василько. Він що сили затяв конї і вхопив ся за гриву... Переляканий, без шапки, запорошений снїгом, мчав ся Василько по дорозї назустріч холодному вітрови. За ним, навздогінці, бігли два вовки, вигинаючи сїрі хребти... А хуртовина вила, крутила снїгом та замітала їх слїди.

III.

Вирядивши Яким Василька, легенько зітхнув; він продав ялинку за добрі гроші, а грошей було притьмом треба: треба було і чобіт жінцї, треба було і на новий рік де що купити... Якимови трохи жаль стало Василька, що так любив тую ялинку. Та що вдієш, коли біда: ні в віщо вдягнути ся, нічого й кусати...

Олена поралась коло печі, хапаючись, щоб устигти на пору з вечерою.

Ніхто не постеріг, що на дворі ішов сніг.

Аж дївчатка, бавлячи ся під вікном, радісно скрикнули:

— Сніжок! сніжок! Пустїть нас, мамо, на двір!

Олена та Яким разом глянули в вікно.

— Ой, лишенько! Як той бідний Василько прибєть ся до дому в таку негоду! — скрикнула Олена.

Яким вийшов на двір. Небо заволокло ся снїговими хмарами, рвачкий вітер забивав дух. Яким стрівожив ся. „Коли-б ще яка біда не лучилась хлопцеви”, подумав він.

— Ну, що? — спитала Олена, як він увійшов до хати.

— Завєрюха... та може ущухне... повинен би Василько над'їхати.

А хуртовина не вщухла. Олена раз-у-раз заглядала в вікно, вибігала на двір і все зітхала та бідкала ся.

Вже смеркало ся, а Василька не було.

Олена плакала. І на що було посилати дитину проти ночі! Наче без тих трьох карбованців і не обійшлось би? Що з тих грошей, коли через їх можна позбутись найстаршої дитини? Олена мучилась і уявляла собі, як Василько збив ся з дороги, як напали на нього вовки, як вони розривають по шматочку її любу дитину... Серце їй обливало ся кровю, сльози заливали очи. Яким мовчав, але трівоживсь не менш од Олени. Він що хвилини виходив на двір, вдивлявсь у темряву, прислухавсь, як виє хуртовина, надаремне сподїваючись побачити Василька, почути його голос...

Люде давно вже вечеряли, а в Якимовій хатї й забули, який сьогоднї день. Дївчатка поснули, дожидаючи вечері, старі сумували, їжа не йшла їм на думку. Хлопець сусїдин приніс вечерю. „Просили вас на вечерю батько й мати і я вас прошу. Будьте здорові з сьвятим вечером!”, — проказав він дзвінким голосом, подаючи мисчину в хустцї. „А деж Василько?” поспитав він перегодом. Олена заголосила. Господи! Всї люде радїють, весело як Бог приказав, зустрічають велике сьвято. Тільки її побила лиха година, відірвала від неї любе дитя й кинула його в хуртовину на поталу вовкам-сїроманцям. Усю ніч сум літав по хатї, шарпав за серце бідних людей та не давав їм спати...

IV.

Вранцї виплило ясне сонечко на погідне небо оглянути, що зробила ніч з землею. Вітер зтих і чистий сьвіжий сніг сріблом сяв під блакитним наметом неба. Земля наче вбралась на Різдво у білу сорочку.

Скоро розвиднїлось, Яким пішов до сусїда прохати коней. Він мав їхати шукати Василька. Олена намогла ся їхати з ним.

Весело рипіли сани по снїгу, весело бігли конї, хоч дорога була трохи забита. Та невесело було на серці в Якима та в Олени. Вони роздивлялись на всї боки, боячись побачити який слїд Василька. Але всюди було рівно, біло; сніг блищав, аж очи болїли глянути на його. Вони вїхали в ліс. Олена пильно дивилась межи дерева; їй все здавало ся, що вона бачить то сани, то свитку Василькову, то кінські ноги...

— Коли-б хоч їхав хто, — обізвав ся Яким; розпитали-б, чи не бачив чого в лїсї.

Зустріли якогось жидка однією конячкою. Яким розповів йому своє горе та почав розпитувать.

— Я бачив зламані сани, а на них ялинку, — сказав той. — Подайтесь лїсом у праворуч.

— Ой, нема вже мого Василька, нема моєї дитини! — заголосила Олена. Той крик серця болїзною луною розлїг ся в Якимовому серці.

Ще здалека заманячили на дорозї поламані сани, заскленіла присипана снїгом ялинка. Яким під'їхав до саней. Олена перша зіскочила і почала припадати до саней та тужити на ввесь ліс. Яким стояв, сумно схиливши голову. „Так, — думав він, — Василька з'їли вовки“... Враз щось під'їхало. Яким озирнувсь і не хотїв вірити своїм очам. Перед ним стояли його конї, а на санях сидїв Петро, братів наймит.

— Ти звідки взяв ся тут? — скрикнув Яким.

— Та хазяїн послали мене по ваші сани. Ще й казали і сю ялинку відвезти до пана... Василько обламав ся учора, збивсь з дороги і ледве добив ся до нас уночи.

— То Василько живий?! — скрикнули разом Яким і Олена.

— Та вже-ж живий... Оце недавно поїхали вдвох з нашим Омельком до дому.

— Чи ти не брешеш?!

— Хиба-ж я пес — брехати! — образив ся Петро.

— Слава Тобі, Господи! — зрадїли бідолашнї. — Слава Тобі, Господи, що він живий!

Петро взяв ялинку на свої сани, а поламані сани примостили на Якимових. Яким вйокав на конї, поспішаючи до дому.

Василько вже був дома. Яким та Олена плакали з радощів, обіймаючи Василька. „Ми вже думали, що не побачимо тебе”. — казали вони. А Василько весело щебетав, оповідаючи свої пригоди в лїсї.

ЗГАСАЄ ДЕНЬ.

Згасає довгий лїтний день,
Схилилось сонце до заходу,
Цїлує дуба, чорний пень
І золотить в останнє воду.
Утихла спека й суховій,
Мовчить зеленая діброва,
І тихо в пущі лїсовій,
Бренить десь пісня колискова.
Згасає довгий лїтний день,
Схилилось сонце до заходу,
Цїлує дуба, чорний пень
І золотить в останнє воду.

Олекса Коваленко

Забутий народ.

Воно звучить майже неймовірно, а однак так є: великий народ, народ обіймаючий 30 міліонів душ, не істнує — вже не говоримо для Америки — але навіть для Европи, якої велику частину він заселює. Трийцять міліоновий народ, що має свою питому культуру, що говорить окремим язиком, що заселює простір далеко більший, як ціла сучасна Німеччина або Франція, не істнує для сьвіта. І хиба не найдемо на сьвіті другого подібного народу, над яким лиха доля так люто насьміялаб ся. — Не досить, що народ роздерто поміж три держави; не досить, що всюди стогне він у важких політичних і національних путах, — до всїх сих нещасть поневоленя прилучило ся ще одно, може і найгірше зло: з політичних зглядів його завойовники відмовляють йому прав національної самостійности, прав до власного язика, історії, культури.

Говоримо тут про другий з ряду славянський народ, про Русинів, або як тепер вони самі звикли себе звати: Українців. Простір, який заселюють Русини збитою, компактною масою в Европі, обіймає кругло 680.000 квадр. кільометрів, отже просторонь два рази більшу, як ціла Австрія. Сей обшар є поділений між отсї політичні держави:

Австрія 55.062 квадр. кільометрів з 3.375.576 Русинами;

Угорщина 20.923 квдр. кільометрів з 429.447 Русинами;

Росія 606.000 квдр. кільом. з кругло 27.000.000 Русинами.

Як видно, головна маса Русинів мешкає у російській державі і заселює тут ґубернії: Волинську, Подільську, Київську, Чернигівську, Полтавську, Харківську, Екатеринославську, Таврівську, Чорноморську і инші.

І хоть Русини-Українці заселюють збитою масою етноґрафічно стисло ограничений обшар; хотяй мають свій відрубний язик, свою питому історію, свої звичаї і обичаї, свою культуру; хоч в історії Европи відгравали колись визначну ролю, — мимо того днесь вони не істнують для Европи, для усего культурного сьвіта, який більше інтересує ся і більше знає про всяких Ескімосів або Зулюсів, як про сего парія між народами. А однак колись воно було инакше. В XI. і XII. столїтях ми бачимо живі взаємини поміж Русинами і заходом Европи, як Німеччиною і Францією. Ґустав Адольф, а пізнійше Карло XII. шукають у Русинів помочи і захисту; се саме бачимо у кількох угорських королів. Русини-Українці заслонювали своїми грудьми цїлу Европу перед дикими азийськими ордами; тільки о груди Русинів-Українців розбивали ся сї филї потопів, що грозили нераз заливом цілому заходови Европи, що намагались затопити усю його культуру, всї здобутки просьвіти. Хоть цілий русько-український народ роздроблений був тоді на кілька поменших князївств і републик, мимо того однак скуточно сповняв він свої функції, як оборонець і сторож брама народів в Европу. А тимчасом, за плечима Русинів, другі сусідні народи могли безпечно орґанізувати ся і культурно розвивати ся. Кромі сего дуже важну ролю відгравали Русини в історії Славяньства, а передовсїм найблизших своїх сусідів: Поляків і Росіян. І власне історію, тикаючу ся сих времен, приписують мильно Росіянам, тим більше, що тут стрічаємо ся з фактом спільности, а зглядно перебраня імени одної нації від другої. Щоб отсе лекше зрозуміти, мусимо вернути ся уявою в далеку минувшість.

Анї первісна правітчина, ані перші початки руської держави не суть звісні. Допєрва десь около X. століття по Христі стрічає історія по обох боках Дніпра, до Дону і ріки Кубань на всхід, до Тиси і гирла Дунаю на захід, від Чорного Моря на полудни аж до Балтийського Моря на північ, велику, культурну, християньску державу. Розширяє ся вона безвпинно, засіваючи зерно культури і цивілізації на руїнах держав диких орд Хазарів та Аварів, воюючи безустанно з кочівниками азийських степів, Печенігами і Куманами, аж наконець [illegible] молода держава [illegible] під страшним ударом наїзду Татарів на Европу (1240 р.). Татари не відобрали однак цілковитої самостійности Русинам і вони то під їх зверхною владою цілий XIV. вік творили майже самостійний державний устрій.

І Русини, хотяй мусїли узнавати зверхну власть Татарів над собою, хотяй стратили свою самостійність — культурою своєю здобули вони в той час новий, войовничий народ, Литовців. Руська мова і культура запанували неподільно на Литві і в недовзї, у безвпинній боротьбі з Татарами, повстає могуча, нова держава: литовсько-руське князївство, на якого поміч чим раз частійше оглядають ся сусіди. На жаль однак, сусідній Польщі, завдяки дипльоматичним штучкам, надто скоро вдало ся прийти до впливу у сій державі, а здеморалізувавши литовсько-руських бояр привілеями польської шляхти, взяти наконець у ній і верх. Неподільно пануючу до тепер руську мову починає випирати мова польська; шляхта польська вводить незнане до сих пор на Руси кріпацтво; усї руські бояри відрікають ся свого народа, щоб могти блищати на польськім, королївськім дворі.

Але суспільна і народна орґанізація, добута і загартована у безвпинній боротьбі з наїздниками з Азії, показала ся сильнійшою як усї вороги. У огнем і мечем спустошених краях творять ся воєнні дружини, своєю орґанізацією і безженностю зовсїм схожі на колишнїх монаших лицарських орденів на заході. Члени сеї дружини, звані Козаками, перебирають на себе ролю местників народних кривд. Зараз в двайцять лїт по мнимо-добровільній злуці Польщі з литовсько-руською державою, зірвали ся Козаки перший раз до повстаня проти нового владїльця. Цїлий XV. вік — се одна безвпинна борба проти безглядних гнобителїв, якими були Поляки супроти Русинів; борба, яка закінчила ся наконець цілковитим розгромленем Польщі і добровільною злукою Руси з Росією в виді зачіпно-відпорної унії обох держав. І отся злука — се найстрашнійший блуд в історії народа; блуд, якого важкі наслідки приходить ся двигати руському народови до нинїшного дня.

Але тут опять мусимо вернути ся пару віків в зад. Коли на полуднево всхідних окраїнах Европи повстала всхідна держава, з центром і осередком у Київі, то десь в половині XII. віку (отже далеко пізнійше, як руська держава) почав творити ся новий державний устрій з центром у Москві. Се було велике князївство московське. В часї нападу Татарів потерпіло і се князївство, одначе завдяки свому положеню на глубокій півночи далеко менче, як Київ, то є князївство руське. Велике князївство московське, борючи ся безвпинно з Фінами і Монґолами, зростало постійно у силу, та досягнувши своїми межами границь литовсько-руських, заздрим оком глядїло в сторону сеї держави; але посягнути по неї рукою не було ще у нього відповідних сил. Князївство московське в Европі було тоді звісне тільки під назвою Moszkovia або Moskovia, а заселюючий його народ—Mosci, Москалї. Противно, князївство руське, якого центром був Київ, звано Russia, Ruscia або Ruthenia, а його мешканців Rutheni. При сїм, так самі народи, заселюючі оба краї, як і весь культурний сьвіт, уважали себе за зовсїм роздільні, зовсїм окремі народи, маючі тільки одну спільну ціху: приналежність до родини Славян. Так мова, як звичаї і обичаї, культура і народний характер обох народів були зовсїм инші. Під впливом Татарів витворив ся в великім князївстві московськім централїстично-деспотичний устрій, котрий стояв ворожо проти усего того, що давав захід Европи. Усї верстви народа пересяклї невільничо-сервілїстичним духом, наскрізь консервативні, відгороджуючі ся неначе хінським муром від усякого новаторства, від усякої культури. В XVII. віці находимо в цілій московській державі одну-однїсеньку друкарню, де друкують ся виключно тільки церковні книги. Противно, на Руси витворила ся уже в XIV. віці републиканська форма, яка в півтора століття дійшла до повного розцьвіту. Найвисша виконавча власть спочивала в руках вибираного народом гетьмана; усї урядники висші і низші, навіть і духовеньство були рівнож вибирані вольними голосами усего народу. Міста мали свою питому автономію і були зорґанізовані зовсїм після западно-европейського ладу. Найбільшою народною симпатією тїшить ся Січ, сталий воєнний табор, у якому гуртують ся Козаки, висше згаданий військово-монаший орден. Просьвіта, як на тодїшнї часи, стоїть між народом дуже високо; та се буде виглядати майже неймовірно, коли скажемо, що в XVI. віці було на Руси 8 разів більше шкіл і далеко менший процент анальфабетів, як тепер, в XX. віці, під пановань́ем Росії. В многих містах були висші школи, а в Києві навіть університет, якого днесь Русини не мають зовсїм. Кільканайцять друкарень засипувало край книжками релїґійного, морального і научного змісту. Словом, в XVI. віці культура на Руси стояла далеко висше, як тепер.

І коли руський народ, доведений до розпуки страшним утиском зі сторони Польщі, при помочи своєї військової орґанізації, Козаків, під гетьманством Богдана Хмельницького вибив ся на волю, — порішив для певнійшого забезпеченя своєї самостійности пошукати в якійсь з сусїдних держав пункту опертя. На скликанім в тій цїли, 1653 року, всенароднім вічу в містї Переяславі, розбирано всякі можливі унії: з Татарами, Турками, а наконець з Великим Князївством Московським. За сим послїдним оказала ся більшість і Русь вступила в добровільну злуку з Московщиною, як рівний з рівним, задержуючи всї свої права, весь свій демократично-републиканський устрій, обовязуючи ся лиш в разї потреби війском помагати одні другим. Словом, був се лиш зачіпно-відпорний союз двох рівнорядних, зовсїм независимих від себе держав. Се ґарантували московські царі присягою. Ся унія стала угольним каменем теперішної сили і величини Росії.

Ґарантовану самостійність Руси рік за роком старали ся московські царі зменшати. В наслїдок того наслїдники Хмельницького, вибирані все ще вольними голосами народа, старали ся сю, щораз то тяжшу руку царя, усунути, старали ся вибити народ з нової, надходячої неволї. Сї народні змаганя скінчили ся остаточно нещасливо для Руси. Гетьман Мазепа, який злучив ся з шведським королем Карлом XII. зістав побитий під Полтавою (1709) царем Петром Великим. Цариця московська Катерина II. знищила наконець зовсїм автономію руського народа, збурила Січ, сю одинокую народню воєнну силу, а розоружений, безборонний народ віддала своїм коханцям в кріпацтво.

За політичною неволею Русинів пішла неволя культурна. Московським царям не вистало політичне поневоленє Русинів. Одним почерком пера відібрано закріпощеній нації її питому назву: названо Русь „Малоросією" і поділено її на ґубернії. І стало ся щось неймовірного: 30 міліоновий народ счеркнено зовсїм з карти Европи і від тодї сьвіт не знає вже Русинів, не знає вже більше їхньої історії. Русь уважає ся як нерозлучна часть Росії, Русинів — як відломок Москалїв.

І так, як попереду давили московські царі політичну волю руського народа, так тепер почали вони давити його культуру. Вже 1720-го року цар Петро заказав щонебудь друкувати на Руси по руськи, кромі церковних книг. Навіть і удержуваних руським грошем руських шкіл не пощаджено. Усї позачиняно, або силою перемінено на російські. І днесь 27-міліонів Русинів в Росії не мають ні одної навіть народної руської школи!... Перед пару тижнями Дума дозволила по народних школах учити по жидівськи, калмуцьки, бурятськи — лиш по руськи ні! Ся куріозність дійшла навіть до того, що днесь, коли якийсь учитель хоче щось лїпше навчити дитину в школї, то кожде російське питанє мусить обяснювати по руськи, щоби дитина його зрозуміла. В [illegible] спосіб весь народ засуджено на вічну темноту і невіжество. І над цілим народом зависла глуха, страшна тиша смерти. В ряди-годи перериває її лишень різкий брязкіт кайданів на руках найлїпших синів народа, гонених на Сибір. Туди загнано також 1847 року найбільшого поета Русинів, Тараса Шевченка. На акті його засуду цар Николай I. дописав власноручно: „Строго пильнувати, писанє і рисованє недозволене!" Переслїдуванє Русинів в Росії, яка за всяку цїну хоче їх винародовити і змосковщити, зродило навіть такий куріоз, який стоїть одинцем в історії всего людства і на який не здобули ся навіть півдикі владїльцї азийських орд, а саме: царським указом з дати 5-го червня 1876 р. 27 міліонам народа замкнено уста! Сей указ звучить:

„I. Заказує ся ввозити в границї держави книжки, друковані за границею руською мовою, якого-б вони змісту не були.

„II. Заказує ся в границях держави друкувати і видавати руською мовою всякі оріґінальні твори і переклади, винявши історичні документи, однак з тим застереженєм, що тодї має уживати ся виключно російська правопись. Друкованє таких документів може одначе наступити тільки за спеціяльним дозволом цензури.

„III. Заказує ся рівнож всякі театральні представленя в руській мові, як також уміщуванє руського тексту під музичними нотами"...

В сей спосіб московський уряд засудив 27 міліоновий народ на духову смерть, не дозволюючи друкувати у його рідній мові ніякої, хотяйби і найдрібнійшої книжки і заборонюючи навіть по церквах відправ і проповідий у тій мові.

Та і сего було ще мало. Щоб похвалить ся перед сьвітом старою культурою, російський уряд поповнив нове безправство. Куди не перевернемо старі руські памятники, старі документи з перед кількох столїть, — ніде у них не найдемо, щоб Москву називано Русею, московський народ руським. Вже в XVI. віці, в граматиці Боґорича, говорить ся зовсїм ясно про окремішність обох народів і розріжняє ся народ руський від московського.

Але московським сатрапам видно много на тім залежало, щоб вони називали ся Русинами. І вони, силою царського указу, заказують свому народови називати себе Москалями, Moscovi, а приказують прибрати імя Russi, деґрадуючи властивих Russi, властиву Russia до назви mikra Russia або Russia minor. Російські „учені", послушні свому урядови, уладжують собі ще вигіднїйше: попросту присвоюють собі усю стару руську літературу і заявляють, що „по нападї Татар старий Київ перенїс ся до Москви"...

І щож лишило ся Русинам в виду сьвідомого фальшованя історії і фактів російським урядом, який доконче хотїв би, щоб Русини зникнули з лиця землї, щоб сьвіт зовсїм про них забув і вважав їх за одно з Москалями, (що їм дуже легко вдає ся наслїдком висше згаданої маніпуляції з іменами)?... Суцїльне і одностайне справленє сих імен в такім случаю не дасть ся так легко осягнути. Цивілїзований сьвіт означує нас справді іменем Rutheni, але під сю назву підтягає головно лишень Русинів, походячих з Австрії. Ще більше льокальною назвою є Russniaken, якою американські еміґрацийні власти означують Русинів, походячих з Угорщини. І тому то, щоби сотворити одноцільність з одного боку, та щоби з другого боку всяким фальшивникам чи то сьвідомим чи несьвідомим перепинити роботу, народ приняв назву від найбільшої своєї країни — України і зове себе: Русини-Українці, або коротко — Українці.

Додати тут хиба належить, що сї всї репресії російського уряду проти руської мови не в силї зрусифікувати Русинів-Українців. Ріжниці між обома мовами суть так великі, що одна другу ніколи не в силї заступити. Русин, що від малку не вчив ся по російськи, ніколи в житю не навчить ся добре тої мови; навіть по акцентованю родовитий Москаль сейчас пізнасть Русина, хотяйби той і як плавно володів московською мовою. Кромі сего, богато сьвітової слави лінґвістів, навіть родовитих Росіян, як Максимович, Бодянський, Житецький, Пипін і инші, та західно-европейські лінґвісти, як Miklošič, Schleicher, Friedrich Mueller, A. Hovelacque, Talvi, Hins, Jagič і инші у своїх творах завсїгди доказували, що російський уряд попопвняє грубий блуд проти науки, наказуючи вважати Русинів за один народ з Москалями. Однак мимо покликів науки, мимо того, що таке поступованє до сих пор родило лишень як найгірші наслїдки, російське правительство ступає дальше по витиченій дорозї, а його трабанти — російські панслявісти, що в дїйсности суть виключно панруссами — всякими викутими і крутарськими теоріями старають ся негідні вчинки рос. уряду виправдати і прикрасити.

Про найновійші музичні виданя.

У Львові основано перед кількома роками „Музичну Накладню Торбан", яка поставила собі на меті видавати всїлякі пісні, хоральні твори і таке инше. За той короткий час появило ся уже чимале число всїляких композицій, поміж якими визначають ся пісні Др-а Ярослава Лопатинського, Дениса Січинського та Теофіля Ярославенка і т. д. Що раз, то появляють ся нові пісні а всї вони дуже мельодийні, гарні та надають ся так до сьпіву домашного, як і концертового. От пр. з пісень Др-а Лопатинського цікава і дуже гарна є пісенька: „В неділеньку в ранні" або знов обємиста і справді пориваюча пісня: „Горить моє серце" і ще багато инших пісень тогож компонзитора. Так само вийшли в „Торбанї" усї майже сольові пісні Дениса Січинського, славного нашого композитора, котрий що-йно перед кількома роками помер, полишаючи по собі богато ріжнородних праць. Із його пісень замітні є пісні до слів Івана Франка, як також і инші, от хотяй би пісня: „Кілько дум ту переснилось", „Стоїть гора високая" і т. д. Крім пісень написав він богато творів на фортепян, які теж появляють ся разом з піснями в тім видавництві. До тих дуже гарних творів належить між иншими також транскрипція відомої української пісні: „Ой у поли три криниченьки". Досить значна часть хоральних творів з під пера Т. Ярославенка вийшла остатніми часами в „Торбанї" коли-то розбудило ся житє по наших читальнях, сьпіваньких товариствах і т. д. До тих пісень належать отсї: „Марш Соколів", „Ми Гайдамаки", „Не пора" і т. д. усї писані на мужеський хор. Богато тез і сольових пісень вийшло в тім виданю тогож композитора, а деякі з них появили ся уже в другім і третім накладі.

З огляду на красу та велику ріжнородність а при тім дешевість тих видань, поручають ся дуже усї тоті пісні як взагалї і инші твори наших композиторів, що згуртувались в „Музичній Накладні Торбан в Львові", до виконаня на концертах, представлєнях і т. д. А в кінці найголовнійша річ є та, що виданя „Торбана" є артистично цінні задля гарного виконаня, та мимо того дуже дешеві так, що повинні находитись у кождій нашій сьпіволюбивій родині. — Усї виданя „Торбана" дістати можна по всїх книгарнях.

Вокально-драматичне Тов. „Нюйорський Боян" ухвалило на річнім мітинґу 7. грудня с. р. приймати нових членів без вступного в міс.: грудні 1910, січні, лютім і марті 1911. Товариство приймає всїх сьпіволюбивих мужчин і женщин з добрим голосом і характером. Проби відбувають ся кождої пятниці від год. 8—10 вечер під ч. 46 Ave. A., New York City. Хто любить сьпів, [illegible] ходіть на пробу котрої небудь [illegible] пятниці, а ми приймемо Вас радо [illegible] ни нашого Товариства. — [illegible] ґан, предс.; Онуфрій Куч[illegible], Микола Угорчак, секр. — [illegible] [illegible]th Str. City.

„SWOBODA“ (LIBERTY)
THE RUTHENIAN WEEKLY
Published every Thursday at
184 Hudson Street, New York, N. Y.

Published by
The Little Russian Nat'l Union
of America.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor
184 Hudson St., New York, N. Y.

K. KIRCZOW, manager
184 Hudson St., New York, N. Y.

Terms: Two dollars a year.

The largest circulation throughout the United States, Canada and Europe. The only advertising medium. Rates furnished on application.

Entered as second-class matter December 21, 1906, at the Post Office at New York, N. Y. under the Act of March 3, 1879.

„СВОБОДА“
часопись для руського народа в Америцї і орґан „Р. Н. Союза“, виходить що тижня в четвер і коштує:

в Америцї на 12 місяців $2.00
до старого краю на 12 місяців ... $2.00
в Америцї на 6 місяців $1.00

Оплачувати ґазету треба всегда з гори.

Гроші треба посилати в реджістрованім листї, або через експресовий або почтовий моні ордер. Моні ордер, то є грошевий переказ, котрий дістанете від почтара або аґента на експресовім офісї, пішлїть на нашу адресу, бо без того ми не годні гроший дістати.

Адреса:
„SVOBODA“
184 Hudson St., New York, N. Y.
Телефон 7074 Spring.

Дописи просить ся писати лишень на однїй сторонї картки. Дописи, непригожі до друку, нищить ся, наколи з гори не було зазначено, що жадає ся їх звороту і не було залучено марок на зворот.

СЛОВО до руських дївчат.

З далеких закутин просторої Америки, з за „семи гір і семи рік“, яких ще до сеї пори, як здавалоб ся, не топтала нї одна руська нога, найшло в нашу редакцію письмо, котре наводимо тут понизше. Цікаве воно не тільки піднесеною у нїм гадкою, але ще більше може самою його авторкою. Просимо отже послухати, що пише наша молоденька дївчинка з далекої Вест Вірджінії.

Clarksburg, W. Va., 20 Dec. 1910.

Достохвальна Редакціє!

Посилаю до Вашої ґазети тих кілька стрічок, котрі прошу помістити а заразом посилаю і свою фотоґрафію, яку прошу приняти і помістити враз з тою дописею. Роблю то не для величаня ся, але для заохоти. Може наші руські дївчата заохотять ся, та станують цінити просьвіту инакше; може станують заниматись культурними дїлами а не якимись пустяками. Заразом прошу простити, що пишу як знаю, а не по ученому, та не сьміяти ся з мене, що беру ся до того в так молодім віцї.

Здоровлю усїх працюючих в редакції для добра і просьвіти руського народа та пишусь

з поважанєм

Анна Яремко.
R. F. D. 3. Box 209, Clarksburg, W. Va.

Дорогі Сестри!

Від коли „Narodny Slovensky Spolok“ переорґанізував ся, від того часу нема такого числа орґану сего сполку „Narodne Noviny“, щоб у нїм не було поміщено фотоґрафій словенських дївчат, які вступають до своєї словенської орґанізації; з кожним тижнем усе побільшаєсь тота орґанізація, і часто появляють ся довідомі членкинь в її орґанї. Від якогось часу дістаєсь менї до рук ґазета „Свобода“, орґан Руського Народного Союза. Переглядаючи тоту ґазету від сторони першої до послїдної, не могла я добачити нїколи нїякої дописи з особистих жіночих кругів, хотяй знаю про се добре, що і Руський Народний Союз має окремі жіночі відділи, сестрицтва, і много дївчат є членкинями сеї орґанізації. Але якось усї сплять та не дадуть найменчої чутки, як вони живуть, який у них поступ, який розвій їх сестрицтв. Знаю, що на неоднім плейзї є богато руських дївчат, де вони суть виховані в руськім дусї, мають руські церкви, руські школи, руські хори, руські читальні і кружки театральні, де поміж ними живе руський дух. Але якось жадна з дївчат не заговорить про се, про своє житє. Тому запитую, чому воно так? Много є дївчат грамотних, та не такі неуки як я, бо тут нема нїякого руського руху, а усїх Русинів мож почислити на пальцях, хоть само місто є досить велике, в гарнім, положеню, межи горами, при желїзнїй дорозї Балтимор-Огайо. Фабрик є тут доволї, а именно: шість шклярней, дві цинкові гути, одна бляховня, одна карбон фабрика; а знова довкола Клеркобурґа суть копальнї угля. Фабрика бляхи не робила довший час задля реперації. Тут були занятї переважно американські дївчата, котрі тепер поквітували. Від нового року в сїй фабрицї починаєть ся знов робота і босове розписали вже по анґлїйських ґазетах оголошеня за дївчатами, а я знову подаю нашим дївчатам вістку про се. Котра знає анґлїйську мову і знає трохи читати по анґлїйськи, а не має роботи, або яку злу роботу, так може тут приїхати а роботу дістане. Я пишу се не для того, щобим була може аґенткою компанії — цїлком нї — тільки хотїлабим, аби нас тут було більше руських дївчат, аби ми тут також могли показати Американам, який то є руський нарід. До сего часу живу тут тільки сама одна-одинока руська дївчина; приїхало було тут дві, одна з сокальського повіта а друга з Зборівського, так зараз видались замуж. Навіть по три тижнї не сиділи тут дївчатами. Я знову приїхала тут малою, бо малам всего вісім років, і так проживаю тут з своїми родичами уже вісїм лїт. Про руське житє мало знаю, бо тут нема нї руської церкви, нї руської школи. Руського письма научилам ся від одного нашого бордінґера, пана Трофима Ґана. Він учить мене і вщїпляє в моє серце руського духа. Від сего то пана я дізнала ся про славний руський нарід та про його історію. Сей пан з'орґанізував тут тепер відділ, братство, котре вступило до Руського Народного Союза і дістало число 290. І я по новім роцї вступлю до того братства і до Руського Народного Союза, бо скінчить ся менї 16 лїт. І як Русинка зараз хочу вступити до нашої орґанізації.

А тепер відзиваюсь до Вас, руські Дївчата: котра має охоту, а є грамотна, і знає анґлїйське письмо і мову, то може тут прибути. Будемо обучати ся і в руському всему, заложимо собі кружок театральний, будем учити ся, аби також і ми могли виступити в представленю. Покажемо Американам, що і ми щось потрафимо. До вас знову, руські Сестри, що то живете по таких плейзах, де маєте уже руські товариства, відзиваю ся: не опускайте їх, лучіть ся, обучайтесь всему руському, не стидайтесь свого перед другими народами, не відрікайтесь своєї мови, свого письма, звичаїв і обичаїв колись так славного руського народа, що має свою історію, свої так красні руські піснї, якими жаден нарід не може повеличати ся. Вас знову, котрі можете тим усїм повеличати ся, прошу: не засипляйте, доносїть до „Свободи“ кождий раз, коли що у Вас відбудесь, чи то вечерок, чи театральне представленє, чи що небудь інтересного. Пишїть не длятого, аби повеличатись перед людьми, але тому, бо то для других буде наука і заохота. Другі прочитають, тай наберуть охоти і скажуть поміж себе: або ми послїдні? чи ми не годні у себе таке зробити, чи ми не можемо також научитись чого і перед сьвітом показати, що і ми належимо до славного руського народу?

Не беріть менї за зле, що я Вас понукую, але як я вже з початку Вам написала, словенські сестрацтва так поступають; поступаймо отже так і ми, най сьвіт рівнож знає і про нас. Ми прецінь належимо так само до Славян, нашими першими учителями були сьв. Кирил і Методій, що перевели усї наші церковні книги на наш язик; чомуж отже маємо все йти до других, до чужих, коли ми маємо своє рідне.

Тепер здоровлю Вас, а єсли моє письмо радо приймете, то другим разом напишу Вам більше.

Усїм читателям „Свободи“ засилаю желаня на Рождество Христа Спасителя: най Вам Христос Спаситель благословить і удїлить всего добра на многая і благая лїта!

Нуте, нуте Братя-Сусїди, покиньмо клопіт, забудьмо біди. Най ся помножать наша потїха, клопіт і нужда згинуть до лиха.

Злучім ся разом Братя і Сестри руськую славу, над все піднести.

Позістаю Вам усїм жичлива

Анна Яремко.

Щирі, невишукані слова, як і щирою є молодість отсього дївчатка, — їх авторки — що всьміхаєть ся до вас з повисшого образка. Так і бачиш, як з кождої черти її лиця бє віра і любов до свойого славного, руського народа. І читаючи її слова, наче чуєш, як несе із них леготом весни, богатої в надії, наче чуєш, як віє пахощами васильків і розмарину з рідних піль.

І саме через те її слова так замітнї так милї. Дальше, їх писало дївчатко, що вісїм років уже в Америцї, що малою дитиною ступило на сю землю, яка так нахабно проглочує усї народности, навіть далеко більше культурні чим наш, наскрізь пасивний, безпросьвітний люд.

Авторка вже тут в Америцї навчила ся читати і писати своєю мовою, тут пізнала свою історію, тут, на чужинї навчила ся любити свою народність. І вона, що з повним правом може назвати себе Американкою, — почуває себе не тільки Русинкою, але ще закликає другі дївчата не цурати ся свого, любити свою мову, свої звичаї, піснї.

Який гарний примір до наслїдуваня для всїх наших дївчат.

Та о скільки висше вона стоїть навіть від сих всїх наших інтелїґентів, що то в їх серцях вгніздила ся зневіра, які на найсьвятійші чувства народу махають рукою та мають на устах одні лишень цинїчні заміти.

А для тих, що то звикли бачити будучність нашого люду на еміґрації тільки в чорних красках, що вірять самі і другим кажуть вірити в се, що колиб тутешний уряд замкнув нараз еміґрацію, то в 20 лїт з нашого народу не стане і слїду — для оттих людий отся дївчина є одним могучим запереченєм їхніх теорій і тверджень.

А усїм нам її поява — се наглядний доказ оттої великої сили нашого народу, що її веспроможні були зломити усї напади диких степових хижаків, наїзди Татар та Турків, пятьвікова ляцька неволя, московські кайдани. Отся власне сила, ся руська кров, що бачимо її появи у сего шіснайцятьлїтного дївчатка була саме тим елементом, який спричинив, що наш народ з найгірших житєвих хуртовин виходив і виходить все побідником. Ся сила жевріє під хлопською сукманою і вона приведе день воскресеня для народа.

А позаяк у серденьку нашої молоденької приятельки спалахнула полумям отся сила, тому на сїм місци кличемо їй: Слава!

ЧЕРЕЗ РАХУНКИ.

(Спогади еміґранта).

Питаєш, друже, так притьмом,
Чому я нинї не попом?
Чому працюю, як і ти,
Робить до майнів мушу йти?
Цїла причина, брате, в тім:
Не знав я добре сім по сім;
Нї сїм по сїм, нї шість по шість
Й біда сегодня мене їсть...

Цікава — кажеш — казка ся?
Так ось розкажу все з кінця:
Малим до школи я ходив
І всї казали, добре вчивсь.
Писати вмів, читати знав,
А навіть „титли“ пізнавав.
Тож батько-мати много раз
Казали: — вчи ся, сину наш,
А скінчиш кляси на селї —
То, хоч се кошта не малї,
У міські школи тебе шлем,
І попом станеш, чей діждем.
А я радїв — думав пишком,
Не паном буду, лиш попом!
І ось Всевишнїй дав дожить
І школу в селї докінчить,
А батько бух мене на віз
Й до запису сейчас повіз
До міських шкіл.
Приїздим там,
А ту якийсь пузатий пан —
Директор був, чи щось як те,
Давай питать і се і те:
Чи є сьвідоцтва, скільки лїт,
Якої віри, де мій рід...
Мій батько все відповідав,
А він писав, писав, писав.
Вкінцї й мене спитав також
Так солоденько, як лиш мож: —
Знаєш писать? — я кажу: так!
Пиши: — В городї цвите мак.
Я написав, — Тепер читай
З отсеї книжки, уважай! —
Я прочитав, немов тартак.
Він каже: — добре, гарно, так.
Тепер рахунки ще по всім: —
Скільки є, сину, сїм по сїм?
А я відважно — двайцять пять!
Він усьміхнув ся. — Нї, не так. —
А може знаєш шість по шість?

Та я не знав, немов на злість.
І в міських школах не остав;
Директор, бачте, не приняв —
Мовляв: — Не знає рахувать!
Й домів прийшло ся повертать,
Тай пасти гуси під лїском...
Ось через що я не попом!

* * *

Й по що, до біса, хрін такий,
Така премудрість для дїтей?..
Менї днесь рочків сорок пять
Й нїяк не можу добре знать:
Нї сїм по сїм, нї шість по шість...
Най ті рахунки лихо їсть!

Чалий.

В читальнї.

Зібрані читальники ожидали нетерпеливо на сьвященика і учителя, бо хотїли послухати тої „гісторії“, яку обіцяв принести з собою о. парох. Точно о 7-мій годинї появили ся на салї оба інтелїґенти і таки зараз забрали ся до роботи. Наперед почав говорити душпастир.

— „Я приніс вам — мовив сьвященик — дуже гарний театральний твір, який називає ся „Наталка Полтавка“. Заки почнемо сю штуку читати, я дам вам деякі найконечнїйші поясненя, бо без того, ви може не зрозуміли би змісту сеї штуки і через те наше читанє не принесло би вам бажаної користи. Будьте тропіки терпеливі, зберіть до купи всю свою увагу і послухайте, що я вам скажу. Може моя бесїда видасть ся вам трохи за довга, але мусите вибачити, бо те, що я тепер скажу, придасть ся вам на будуче.

„Всї такі писані твори, котрі можна представляти, або инакше — грати на сценї, називають ся штуки театральні. Після їх змісту і артистичного переведеня, вони дїлять ся на траґедії, драми і комедії. В кождій такій штуцї є звичайно якась одна особа, около котрої — як то кажуть — всьо крутить ся. Ся особа має в штуцї найважнїйшу ролю і тому називаєть ся вона героєм, або героїнею — відповідно до того, чи се буде мужчина, чи женщина. Як що герой мусить богато бороти ся з своїми ворогами або з своїми злиднями і в тій боротьбі упадає — гине, тодї ся штука називаєть ся **траґедія**. Як герой богато терпить, але виходить з борби побідоносно, то се буде **драма**. Як же герой має богато клопотів, але таких, котрі читачів або видців через цїлий час побуджують до пустого сьміху, то се називаєть ся **комедія**. Театральні або инакше драматичні твори мають ще й инші назви, але я про се не буду сегодня говорити. Може коли иншим разом обговоримо сю справу, а днесь подаю вам тільки те, що найголовнїйше. Отже маємо три роди театральних штук: траґедії, драми і комедії. В траґедії автор доторкаєть ся найважнїйших людських почувань і заставляє свойого героя переживати на сценї цїле пекло. Герой терпить, мучить ся, ставить чоло всїм супротивностям, а врештї, знесилений нерівною боротьбою, піддаєть ся своїй долї і упадає. Коли ми придивляємо ся такій грі, нам робить ся жалко, ми весь час сумуємо, а нераз і заплачемо. І в драмі переживаємо сум та горе безталанного героя, але за те не виносимо сього смутку з собою домів. Хоч герой богато страждав, але таки йому вдало ся поконати всї свої противности і він наконець вийшов з боротьби витязем. „Добре скінчила ся ся штука!“ — кажемо звичайно і розходимо ся вдоволені по своїх домах. Траґедія і драма, то якби дві сестри-близнята, а комедія — се немов їх дальша посестра. В комедії сьміємо ся від початку до кінця і з тим сьміхом опускаємо театральну салю. Герой в комедії може навіть плакати, але сей його плач побуджує нас до ще більшої веселости, бо ми бачимо, що сей герой або попросту глупий, або всї ті клопоти, які він на сценї переживає, не мають нїякої поважної основи: він їх або не розуміє, або занадто боїть ся, або врештї вони істнують тільки в його уяві. Тут ще мушу додати, що так в траґедії як і в драмі, лучають ся нераз сьмішні моменти, але цїлість штуки є дуже поважна та глубокоумна і — як я вже сказав — уся акція має підклад сумний та болючий.

„Щоби зрозуміти зміст траґічного чи драматичного твору, треба бути інтелїґентною людиною, що знає та розуміє, а бодай відчуває, всї тайники людського серця, всї чувства та почуваня людської душі. Зміст комедії є звичайно дуже приступний і не вимагає від видцїв нїякого більшого напруженя. Тому то необразовані люди волять найгіршу комедію від найлїпшої траґедії чи драми. Для наших американських робітників траґедії і драми — се річи на разї недоступні, бо вони змісту сих штук не розуміють і на такі представленя ходити не будуть. Найлїпше поплачують у нас легкі комедії і образки з народного житя. Я власне говорив об сїм з паном учителем і ми вже уложили для нашого аматорського кружка відповідний репертуар. Зачнемо від найлекших штук і будемо поступати до щораз труднїйших. Як будете ходити пильно до читальнї, як будете образувати безупинно свойого духа, тодї ми попробуємо взяти ся колись і до поважної траґедії чи драми.

„Не знаю, чи порозуміли ви гаразд усе те, що я вам доси говорив про театральні твори. На другий раз я повторю коротенько свій нинїшний виклад і перепитаю кількох з вас, а днесь мушу вже скінчити, бо ще пан професор має вам дещо сказати“.

Учитель поставив внесенє, щоби людям дати десять мінутову перерву, бо — після його думки — увага слухачів потребує маленького відпочинку. Голова згодив ся на сю пропозицію і читальники почали витягати та простувати свої задеревілі спини, перекидаючись з собою веселими жартами та голосними окликами. Старий Кульчик зашив ся поміж дїтвору і частував її смачними цукорками та чоколядками.

(Дальше буде.)

Рада зрадженого.

Не роби дурниць —
Не бажай суниць
Коло Різдва сьвятого...
І не люби ся,
Нї не жени ся,
Се все, вір, до нїчого!
Бо жінка не рай,
Лиш пекло — се знай —
Коле мужа, мов шилом
І лаєть ся все
Й вкінци через се
Утече з „бордінґером“.

Чалий.

НА СЬВЯТИЙ ВЕЧЕР.

Маленьке хлопятко по полю розлогім
Ішло та бродило снігами,
На ньому лиш плати подерті убогі
Й курманчин підшитий вітрами.
І руки дрібонькі в курман той ховало,
Платком лиш головку накрило,
Очами мов в небі чогось то шукало,
А в горлі від сліз гѣ душило.

Щось шепче із тиха, — чи може жалобу
Шле в небо до того престолу,
Де людськії думи, де людськії уми
Єднатись навикли посполу?
Чи може вно плаче на долю сирітську,
Що в сьвіті приюту не має;
Чи може Пречисту о лучшу свитину,
О лучший курманчик благає?

Чи може питає у зорей тих ясних,
Де нині головку приклонить?
Чи може те никле, безсильне дитятко
Вже шепче на сьвіт сей проклони?
Хто знає!... чей можеб ті зорі дрібнії
Уміли що більше сказати,
Бож преціњ вни знають, що серцю [потреба,
І тайни там знають читати.

* * *

Як зорі на небі сріблисті вставали,
Як сонце впірнуло край гаю,
В ту хвилю дитина, послужна жидівська,
Почула, що дзвони там грають,
Де хрестин злотистий на бані сьвітив ся,
Де люде що сьвята ходили,
Де близько близь липи і маму і тата
В могилу сусіди закрили.

І стало щось важко на серцю дітині,
На очи йшли сьльози каплисті,
А наймит підшепнув в тій важкій годині,
Що завтра — то день врочистий,
А днесь сьвятий вечер... Дитина на груди
Головку немиту клонила;
Щось корчма му збридла, — в очах [заяснїла
І церков і мами могила.

На душу щось думи спливали сердечні
І згадка про сьвята Різдвяні
І ласканя мами тоті безконечні
І тато і рідня кохана.
Згадало, як в хаті „на квочці" сідало
У поруч сестрички на сіні;
Як мати колачик, орішків, бувало,
Давала колись-то із скрині;

Як тато у "діда" ховав го з сестрою
А мати виймала обрусик,
А з него виймала дарунків чимало,
Мовляла, що дав то Ісусик.
І наче ним шибло, як стій він помчав ся
І корчму лишивши похилу,
По стежці снігами бродив, добивав ся,
Де маму сховали в могилу.

В. І. Масляк.

ОКРАДЕНИЙ СКУПАР.

Один скупар був страшенно захланний на гроші. Він жалував собі навіть найконечнійших річий до житя, щоб лише зложити велику суму. Собі від губи відоймав, морив ся голодом, ходив в старих лахах, щоби призбирати як найбільше золота. Однакож не він мав золото, але золото мало його. Він був невільником золота.

Гроші свої він закопав в земли, а разом з ними і своє серце. Він нікого і нічого не любив, лише гроші, хотяй не мав з них найменшого пожитку. Одинокою його приємностию в житю було думати все про свій скарб і бігати крадькома до сего місця, де його закопав. Там добував з землї свої улюблені дукати, переглядав їх, перечислював і любовав ся їх видом.

Але одного разу підглянув скупаря якийсь робітник та забрав йому цілий скарб. На другу днину прибігає скупар, відкриває свій сховок а з золота анї сліду. Взяв отже плакати, ломить руки, рве волосє, йойкає і клине. Коли сю розпуку скупаря побачив якийсь прохожий, питає його, що таке стало ся.

— Ох, вкрали менї мій скарб, моє щастє! — відповідає нещасливий скупар.

— Ваш скарб? А де-ж він був?

— Ось тут, під сим каменем!

— А чому-ж тут? Чи ми жиємо в часах татарських нападів та грабежів? Чи-ж не лїпше було зложити свої гроші в скрини, поставити її в своїй комнатї і брати з неї гроші, кілько і коли вам було треба?

— Що?! Брати гроші? Пускати їх в сьвіт? — мої любі, мої солодкі дукати?! Марнотравити їх? Сього я ніколи не робив і не зробив би!

— Ну, коли так, то не маєте чого так дуже гризти ся. Страта ваша не так знов велика. Бо коли ви вашого скарбу ніколи не рухали, лише на него дивили ся, то положіть на його місце камінь. Нехай вам тоді здає ся, що се ваш скарб. А пожиток з него для вас і для людий буде той сам, що і з вашого золота.

Різдвяний Додаток
„Свобода" ч. 1. Р. XIX.

Christmas Section
„Swoboda" Nr. 1. Vol. XIX.

З Різдвом Христовим.

З Різдвом Христовим прошу я вас. —
До праці, братя, до праці враз!
Орімо ниву, сіймо пшеничку.
Тай понехаймо злую навичку:
Роздори киньмо, незгоду, спори,
Бо Ісус всегда вчив нас любови.

З Різдвом Христовим кличу до вас:
Гляньте — недоля, темнота в нас,
Подайте-ж братям братнюю руку
І поучіть їх, ширіть науку,
Бо знає добре, хто знати хоче,
Що Христос темним відчиняв очи.

З Різдвом Христовим здоровлю Вас:
Най щастє, воля панують в нас,
А най пропадуть зрадники-юди,
Що баламутять народ мій всюди —
Царю, Мадярам хочуть продати.
Тямте, що Юда Богом проклятий.

Сава Чернецький.

Во Вифлеємі нинї новина,
Пречиста Діва породила Сина,
В яслах сповитий поміж бидляти,
Спочив на сїні Бог необнятий.

Небо і земля.

(Різдвяний образок).

Вечер чудесний. Легенький західний легіт поздував всю мрачну зимову поволоку з голубого неба, ясне і чисте розвелось воно над землею, наче зеркало, виднїє, жаріє чим раз яснїйше, чим раз чуднїйше від виринаючих зірок, спершу одної, другої, але вскорі сотних, тисячних, міліонових, котрі чим раз куплять ся, збивають ся, а вкінци зливають ся в одну велику огненну струю, обливаючи живим золотом -- кого то? Княгиню-землю, що сего вечера прибираєсь до віпчаня не з більшим князем, не з більшим паном як з самим царем царів -- бо з царем небесним. А чудно і вона прибралась до сеї великої сьвяточної хвилї. Біла цїла, сказав бись статуя з найчистійшого мармуру, ніжну груд покриває намисто хрустальне, що блискотить, миготить, начеб передражнювало зорі своїм блеском, своїм огнем. Так стоїть вона перед зеркалом небесним, дрожачою рукою вкладаючи собі вінок, а серце в нїй бє ся, рве, тремтить, сама не знає, чи з радости чи тревоги, чи може страшної думки: чи гідна, чи достойна я його. З верху судячи, гідна ти його, княгине, бо і ти божого роду, з душі твоєї — ні. Красшої від тебе, земле моя, нема в цїлому просторі небеснім, бо і гарна ти і мила ти, і богата ти і розумна ти, вічно сьвіжа і вічно тота сама, але душа в тобі не така, як хотїв — князь твій. Ти не любиш людей, як хоче Він, ти поріжнила і роздерла челядь божу, одних підняла, приголубила як ненька рідна, других покинула як лиха мачоха: — тому приходить Він до тебе сказати: Не так, княгине моя, всїх люби, бо всї вони мої, — всї рівні божого роду.

Чудесна хвиля! Цїла людскість обнятись має як одна сімя, як одні діти одного батька, обнятись мають великі, малі, вельможі, невільники, богаті, убогі, всї вони мають збрататись брацтвом і любовю — се дійсно здумати міг тілько оден — Бог!

Прибралась княгиня в білї ризи, знамена чистоти і невинности, побілила навіть коси свої буйні кришталевим інеєм, засіяли сьвітла небесні ще дужше, ще жаркійше, палахкотить в огни цїлий звід небесний, потала душа в княгини: входить жених. Вся людскість кличе грімко, аж лунають найдальші простори небесні: З н а м и Б о г !

— Так я більший від вас — каже жених своїм небесним голосом — я зійшов до вас, а сходите ви так до свого мал... ого брата?

Григорій Цеглинський.

Різдво Христове.

Ось і діждали ся ми нарешті великого празника. Засядемо з своєю ріднею до сьвятої вечері, спожиємо тихцем приладжені на сю пору дари Божі і почнемо розпамятувати усе своє минуле житє. Инакше сьвяткували ми Різдво малими дітьми, инакше сьвяткуємо його дорослими людьми. Неодин, а може навіть кождий з нас, задумає ся глубоко над усею своєю минувшиною і скаже до себе: „Гей, гей, милий Боже, коби менї вернули ся мої дитячі літа!" Та дарма! що вже раз пройшло — ніколи не верне ся!

Пройшло? — кажете. — Так, та пройшло, але не пропало: остали ся спомини. Ми примикаємо на хвилинку свої втомлені очи і бачимо себе — де? В старому краю, в рідному селї, у рідній хатї. А ся хата... Гей, гей, коби її ще раз побачити!.. Уся долівка закидана сьвіжою соломицею, лавки, ослони та стільці застелені пахучим сїном, на широкім столї теж груба верства сїна, а на нїм розстелено велику білу скатерть. На покутю, підперезаний грубим перевеслом, пишаєть ся вусатий „дід", що то, неначе справді яке живе єство, приглядаєть ся цікаво, як вештають ся по хатї щасливі члени щасливої родини. Кожде має якусь роботу, ніхто не дармує. Навіть малї дїти не можуть видержати спокійно: качають ся, мов галушки, по сьвіжому „дідуху" і заєдно „квокають", „кудкудакають", „кукурікають", „квакають", „ґеґають", „блеять", „мекають", „ржать", „ричать", „квичать"... Здаєть ся — усї домашні зьвірята величають свого народженого Творця невинними діточими устами. „Цівілїзована", необізнана з нашими звичаями людина, могла би сказати: дичина отсї люди, менажерія. Так нї! се стародавний закон наших преків; ніхто з нас сьому не подивуєть ся, а вже найменче родичі сих маленьких „наслїдувачів" божої твари.

Ладимо ся до вечері. Батько кладе на серединї стола один на другім два бохонцї чорного, разового хлїба, викроює в верхньому бохонцї невеличку дїрку і встромлює в неї жовту воскову сьвічку. Мати кладе на стіл великий питльований колач і дає татови очима знак, що вже можна зачинати. Батько падає на коліна, а за ним клякають в покорі всї прочі члени родини, навіть дрібонька дітвора. Молимо ся щиро, сердечно, бо — ах, Боже! — та се-ж тілько раз в рік буває! На першім місцї за столом сїдає наш отець, біля него наша матуся, а ми решта садовимо ся по старшинї... Обі сестри подають на переміну смачні страви. Ми випостили ся через цїлий Божий день, тай тепер змітаємо усьо як Бог приказав... Їмо тай їмо, а тут все щось нового, все щось лїпшого, вкуснїйшого. Нарешті ми вже наситили ся, запили смачну їду солодкою сливянкою і починаємо жартувати. Батько змовив з нами коротеньку молитву і встав від стол... Господинї спрятали посуду, а всї ложки запхали „дідови" за пояс. Ми почали колядувати: наперед „Бог предвічний" потім инші, які лиш знали. Опісля ... шли до нас колядники з „вертепом", ... тім другі з „козою", а потім ще ... „зьвіздою". Час летів швидко і ми навіть не оглянули ся, як здалека залунав веселий, поважний голос великого дзвона. За хвильку йому вторували вже малі ... його товариші, а ми почали збирати ... церкви. Ох, як любо, як мило було!..

Ми поринули душею в своїх дитячих спогадах, дійшли думками що-йно до дверей нашої старокраєвої церковці, аж тут поніс ся під нашими вікнами пяний голос „культурного" Американця і враз — ми опинили ся в „американськім раю"... Нема тут нїчого: нї соломи, нї сїна; нї „дідуха", нї „діда". Оглядаємо ся по хатї здивовано і не бачимо анї тата, нї мами; анї сестри, нї брата... Усї вони остали ся в рідній країнї; одні ще живуть, другі і то найдорожші, пішли вже до Бога по заплату за свої туземні труди. А ми що?.. Відбили ся, мов та маленька пташина, від свого рідного гнїзда, полишили за собою свій улюблений край і вивандрували за море шукати щастя та долї. Чи знайшли ми тут, в сїй „золотодайній" Америці, те наше щастє, за яким прибули?.. Ой, Боже, Боже!..

Є тут між нами люде, котрі впевняють, що руський мужик найшов в Америці „копальню золота" і чудову, блискучу долю. Нехай... нехай ті люде радіють мнимим щастєм бідного руського робітника, а ми скажемо хиба за Шевченком: „Хтож сироті завидує — скарай того, Боже!" Та нї! Не карай, Господи, нікого, бо чи-ж Ти зійшов отсе на сьвіт, щоби людей карати? Нї, нї! Не веди нас во іскушеніє, але вибав нас від лукавого! Ми не хочемо нічиєї кривди і нікому нічого не завидуємо. За велике днесь сьвято, за богато ми нинї зворушені, щоб лихословити свого брата. Як нам, в нашім тяжкім горю, вирве ся яке гірке слово, — прости нам, Христе! прости хоч днесь, в сю велику, сьвітлу та торжественну хвилю, коли го ангели Божі звістили сьвіту: **Слава во вишних Богу, а на земли мир, во человіцїх благоволен[ie].**

Оден з премногих.

Оповіданє з житя наших переселенців.

Діялось се перед двома роками. Я їхав поспішним поїздом з Мінесоти до Вайомінґ і, як звичайно в поїзді, нудьгував. Поїзд перебігав через знакомі околиці, які не цікавили мене, читанє часописей не йшло, спати годі було, а час волік ся страшенно пиняво і одноманітно. Хотїло ся заповнити його чим небудь за всяку ціну. Ось я й розпочав розмову з гарно одягненим і не молодим вже добродієм, що сидів напротив мене. З початку розмова не йшла як слід. Ми бесїдували про погоду, про новини, які вичитали в часописях і тим подібні байдужні річи. Мій товариш подорожи начеб здержував ся в розмові, при чім так придивляв ся на мене, що се аж бентежило мене. Де далї одначе він ставав ся привітнїйшим і чим раз більше балакучим. Наша розмова стала ся поважною і цікавою. Я пізнав, що се дуже просьвічений чоловік. Знав добре полїтику, лїтературу, економію суспільну, астрономію і все, на що лише зійшла бесїда.

Тямлю як нині, що я говорив щось про заграничну політику тодїшного президента Рузвелта, коли він перервав мою бесїду.

— Перепрашаю — відозвав ся — але радбим знати, чи ви може Німець?

— Ні, — відповідаю — я Русин-Українець.

— Русин-Українець? — дивував ся мій товариш подорожи — алеж се гарний, наскрізь демократичний народ! Я знаю добре про него. Ви з австрийської чи російської України?

— З австрийської.

— З Галичини, чи Буковини?

— З Галичини.

— Се значить, що вас вигнала з рідного краю славна польська господарка. Ну, тай безталанний-же народ ті Українцї! Землю мають молоком і медом текучу, а спонукані втікати на американські прерії. Москалї, Ляхи і Мадяри не дають їм дихати...

Я вже не міг довше здержати своєї цікавости і запитав: — Чи ви може австрийський Німець?

— Ні — відповів — я Американець з діда-прадїда. Називаю ся Джек Стівенс.

Тепер прийшла на мене черга дивувати ся. За час мого 10-лїтного побуту в Америцї менї анї раз не лучило ся стрінути корінного Американця, котрий мав хоч-би елементарні відомости з історії европейських країв і народів. А сей так добре знає навіть про нас, Українців, ворогами поневолений, а Богом позабутий народ! Се вже ніяк не могло поміститись в моїй голові.

Добродій Стівенс помітив моє здивоване і по хвили мовчанки розпочав на ново перервану розмову.

— Я знаю ваш народ більше з практики, чим з теорії, тай ще мушу добавити, що в тім не моя заслуга. Доволі буде з вас, як скажу, що мій зять був Українцем, а я повертаю отсе з поїздки по [illegible]чі. Ось і жерело моїх відомостей про Українців.

— Се також дуже цікаве жерело, — замітив я.

— Правда, що цікаве — відповів д. Стівенс — але і сумне заразом. В йому містить ся ціла траґедія. Впрочім, ходім до передїлки для курців, то оповім вам де-що з того, коли цікаві знати. І так маємо ще перед собою около шість годин їзди.

Я радо пристав на пропозицію, позаяк сильно зацікавив мене сей Американець. В кілька мінут опісля ми сиділи в американськім „смокінґкар" і любували ся пахучим димом гаванських цигар, якими він мене почастував. В цілій передїлцї було лише чотирох мужчин: нас двох, оден мурин, що спав сном праведних, і якийсь молодий панок, що завзято читав обємисту книгу і зовсїм не звертав на нас своєї уваги. Американець курив мовчки своє цигаро, начеб ладив гадки. Аж коли докурив до кінця, відкинув недогарок і так розпочав своє оповіданє:

— Маю велику фарму в полудневім Вашінґтонї, займаю ся ховом овець і рогатої худоби, а кромі сего есьм властителем чималого тартаку. Саме перед 14. роками я був головою спілки тартаків і в її інтересї мусів поїхати до Ню-Йорку. Ту поладнав я все як слїд, а вкінци скортїло мене заглянути до свого старого друга, котрий був еміґраційним урядником. Приходжу до него, але не застаю дома. Слуга говорить менї, що пішов до „каселґарди", де мають депортувати кількох еміґрантів. Іду отже на вказане місце і находжу свого приятеля в еміґраційній канцелярії, де при помочи переводчика намагав ся переконати двох еміґрантів, що вони мусять бути завернені, бо мають нездорові очи. Оден з еміґрантів, старший вже чоловік, лиш розплакав ся на таку заяву, та за те другий, зовсїм ще молодий хлопець, почав горячо протестувати. — „Я — говорив він — ніколи не хорів доси на очи і думаю, що вони в мене зовсїм здорові. Лїкар очевидно помилив ся, увіряю вас! Мене треба післати на оглядини до другого лїкаря, а увидите, що не брешу. Мої очи лиш тому почервонїли, що я послїдні три ночи не спав, привчуючись анґлїйської мови з книжки, яку відкупив перед 4. днями від одного з товаришів подорожи. Впрочім думаю, що ви повинні мати на увазі мою молодість і моє здоровлє, які хочу жертвувати вашому краєви. Хочу працювати у вашім свобіднім краю, бажаю зазнати солодкої волї, якої немає в моїй вітчинї. Прошу лише дати мене оглянути другому лїкареви!"

Поведенє, бесїда і ціла особа сего хлопчини менї дуже сподобали ся. Я рішив ся проте вставитись за ним. Приступаю отже до свого приятеля і питаю ся, чи можеб якось так, того... не вдало ся вратувати сего хлопця від депортації? Шкода його — говорю — з него можуть бути люде.

— Добре — відповідає приятель — коли хочеш взяти його за свого, так бери. Мусиш тільки піти з ним іще раз до лїкаря. Опісля зайдеш до мене.

Я пристав на все і сейчас удав ся до лїкаря. Сей оглянув хлопця і заявив, що він дійсно не має ніякої поважнїйшої недуги очей. Ту заходить лише хвилеве ослабленє зору — добачив.

Тепер були вже усунені всї перепони. Мій приятель, до котрого ми ще раз повернули, велїв менї підписати коротеньку заяву, і всї формальности були вже також поладнані. Я ненадійно дістав прибраного сина, що менї нїколи навіть на гадку не прийшло. Все стало ся моментально. В першій хвили менї було якось глупо на душі, бо ануж моя жінка буде невдоволена з сего? Ануж я взяв собі клопіт на здорову голову і з хлопчища буде велике ледащо, — що тодї? Але стало ся, не було вже ради. На другий день ми від'їхали до Вашінґтон.

Мої обави не справдили ся одначе. Жінка зовсїм не сердила ся на мене, а хлопець показав ся гідним довіря. Був чемним, слухняним, роботящим і незвичайно спосібним та тямущим. Вже по трох місяцях на стільки привчив ся анґлїйської мови, що міг розказати нам де-що про себе. Тодї ми дізнали ся, що має 16 лїт, є Українцем і що скінчив в Галичинї 4-ту клясу ґімназіяльну. Дальше дізнались ми, що його батько був селянином і помер перед двома роками, що має ще в своїм краю матір вдовицю і старшу від себе сестру, що не мав змоги скінчити середних шкіл по причинї недостачі гроша а по части і тому, що був переслїдуваний професорами Поляками, які ненавидять всїх Українців. По роковї вже зовсїм добре говорив по анґлїйськи. Кромі сего на причуд швидко привчив ся фармерства. Знав добре обходити ся з паровим плугом, кошаркою, паровою молотільнею і т. п. Одним словом, я міг зі всїм здатись на него, немов на старого, досьвідченого фармера. Ми часто дивувались з жінкою, як такий молодий хлопець може все так добре і розважно робити. Найбільше дивувала нас одначе його незвичайна ощадність. Одного цента не видав нїколи на злишню річ. Зі своєї платнї — 25 долярів, яку я виплачував йому кождого місяця, не видавав більше, як 3 до 4 доляри на свої потреби, 4 до 5 відсилав старій матери, а 16 до 17 долярів заносив правильно до банку. Я не втерпів і запитав одного разу, що думає робити з заощадженими грішми, на що він дав менї таку відповідь:

— Я мушу бути богатим, дуже богатим. З грішми можна сегодня богацько доказати. І я докажу, коли стану богачем. В першій мірі, бажаю помогти своїй родинї, мойому поневоленому народови і рідному краєви.

Ми сьміяли ся з жінкою, але швидко переконались, що Майк (так звав ся наш хованець) таки не жартує. По трех роках вже мав заощаджених около 700 долярів, за що накупив удїлів кількохноплатних підприємств і до року подвоїв свій капітал. Саме тодї я віддав йому догляд над своєю худобою, яка в числї 2000 штук зимою і лїтом пасла ся на преріях. Майк і на тім зробив добрий „бізнес". Іменно, за моїм дозволом купив собі за 500 долярів 20 расових коров з телятами і почав випасати з моєю худобою. Тепер сипало ся йому, як з рога обильности. Як звісно вам може, кожда корова на преріях приносить властителеви 15 долярів річного доходу, а коли тільки приведе теля. Майк одначе не вдоволив ся тим. Він почав також доїти свої корови, робив сир і масло тай продавав в сусїднім містї. Таким робом кожда корова приносила йому около 32 долярів річного доходу, а позаяк по двох роках мав вже 40 дійних коров, так його річний дохід перевисшав 1200 долярів. Кромі сего не переставав шпекулювати з акціями, а у мене мав ціле удержанє і 40 долярів місячної платнї. Можете тепер обчислити його цілий дохід і увявити собі, як швидко почав богатїти.

Вдача Майка не змінилась за цілий той час анї на волос. Був завсїгди чемним, слухняним і роботящим. Вже жив у нас около 7 лїт, а його поведенє було без закиду. Лише оден раз я троха посердив ся на него. Лучило ся се при кінцї шестого року. Я наняв на рік [illegible] двох слуг, котрі, як на те, були П[illegible]

Майк пізнав швидко, хто вони такі, і почав доскулювати їм чим тільки міг. То сьміє ся з їх бесїди, то передражнює польськими прізвищами, то зове лїнюхами, то сердить ся, що все зле роблять. Оба Ляхи не хотїли йому терпіти, — ось і приходило між ними до частих сварок а навіть до бійки. Одного дня прибігли оба до мене покровавлені, немов когути.

— Що є? — питаю.

— Ой, це Майк нас так побив.

— За що?

— Зовсїм невинно. Сьміяв ся, що наші королї були самі заспітки, куци, сухоногі, кривопиські і т. п. Ми боронили наших королїв, а він давай нас бити.

Я велїв прикликати Майка та других робітників, що були при тім і дізнав ся, що Майк справдї глузував собі з польських королїв, за що оба Ляхи хотїли його побити. Не вдалось одначе, бо Майк мав лїпшу вправу в американськім борбництві, був крепшим і меткійшим тай поборов противників. Оба мали порозбивані носи і попідбивані очи. Переслухавши сьвідків тай „оборони", я насварив всїх трех борців, напімнув, щоби жили в згодї і з тим відправив. Думав, що вже все буде добре, але помилив ся. Того самого вечера прийшов до мене Майк і заявив з цїлою рішучостю, що спонуканий покинути нас.

— Покинути нас? — питаю здивований — через що-ж се так?

— Через двох Ляхів, котрі служать у вас.

— Чи може знов хотїли бити ся з тобою

— Ні, не хотїли, бо я не лякаю ся їх.

— Ну, так чогож бажаєш? Що нового стало ся?

— Не можу стерпіти ніяких Ляхів і не хочу жити з ними під одним дахом.

— Не можеш жити з ними під одним дахом? Що тобі є, хлопче! — крикнув я вже сильно роздратований. Пора вже, щоби ти став ся Американцем. Таж ти не живеш в старім краю, де панує вічний шовінїзм і нетерпимість. Ти в Америцї, де живуть сотки ріжних народностей і мусиш привчити ся жити з ними в згодї!

— Я жити-му в згодї зі всїми, та Ляхів таки ненавиджу.

Менї стало ясним, що не переконаю впертого Майка. Найлїпше, думаю, відложити справу, може опісля вговорю хлопця. З такою постановою я попросив його, щоби прийшов до мене другого дня рано, бо я сегодня розсїяний і нервовий. — Завтра поговоримо як слїд — кажу до него. — І ти, як бачу, сегодня не при собі. Може завтра погодимось, а то ранок всегда мудрійший від вечера.

На другий день нова несподіванка! Ще я лежав в ліжку, коли прийшла моя жінка, та почала довідувати ся, як стоїть справа з Майком?

— Погано — відповідаю — хоче нас покинути. І я повторив їй цілу вчерашну розмову з ним. Жінка призадумала ся і посумнїла. — Ось і халепа — сказала по хвили. — Старай ся так повести дїло, щоби все було добре. В противнім случаю Майк справдї покине нас, а тодї буде нам скучно без него. Ми всї вже так зжили ся і привикли до него, що дуже важко прийшло-б розлучати ся. В пять мінут по відходї жінки вбігла до мене наша 12-лїтна одиначка і з плачем кинулась менї на шию.

— Що є, Лїдійо, чого плачеш?

— Ой, бо менї дуже жалко...

— Чогож тобі жалко, дитино?

— Ви знаєте добре, що за Майком.

— Ні, не знаю. Щож стало ся з Майком?

— Він казав, що мусить нас покинути.

— Чи так? В такім случаю він глузував собі з тебе. Ніхто не знає, чи воно справдї так станесь.

— Ага, не знає! Майк знає добре і я певна сего, що покине нас. Він нїколи не збреше.

Я вже не знав, що й говорити, а дочка плакала чим раз гірше.

— Ну, цить вже, цить, не плач дитинко. — відзиваюсь по хвилинї. — Лїпше скажи, чого хочеш, я вже все зроблю для тебе.

— Хочу, щоби Майк не покидав нас.

— Чомуж тобі сего так хочеть ся?

— Він всегда такий добрий для мене. Навчив мене їздити на кони, стріляти з револьвера, сьпівати по українськи, а тепер вчить грати на гуслях. Я люблю його за се все і нїколи не перестану плакати за ним.

Тепер прийшло ся менї успокоювати одиначку всякими способами, та вона плакала, аж доки я не пообіцяв, що не пущу Майка.

— Чи справдї не пустите? — запитала, усьміхаючись крізь сльози.

— Слово, що нї. Таж я тільки двоє дїтей маю — його і тебе, то деж менї його пустити.

Моя Лїдія підскочила, мов коза, з великої радости тай в однїй хвилинї перестала плакати. — Дякую вам, дуже дякую — защебетала, усьміхаючись. — Тепер піду сказати се Майкови.

— Скажи і заклич його до мене! — гукнув я за нею.

[illegible]оли і кілька мінут опісля прийшов [illegible] я вже рішив ся, що маю дїлати.

— Чи ти вже остиг по вчерашнім? — питаю його жартом.

— Не горячив ся тай не остиг — відповідає з усьміхом — та сама температура.

— А надумав ся троха?

— Так. Сегодня їду до Калїфорнії.

— Гов, брате, не спіши ся!

— Чому?

— В Калїфорнії ще більше Ляхів, чим у Вашінґтон. На добавок я хочу обох своїх Ляхів вислати в ті околицї. Най іде золото до золота...

— Чи так?

— Так. Сегодня обох відправляю з роботи, щоби тебе не сердили. Чи буде гаразд?

Майк повеселїйшав і протягнув до мене обі руки. — Дякую, — прошептав зворушений, — в такім случаю нїколи вас не покину!

Так скінчила ся моя перша і послїдна сварка з Майком. Двох відправлених Ляхів ще того самого дня пішли собі на чотири вітри, проклинаючи Майка та заповідаючи свою месть. Ми одначе не звертали тодї на се ніякої уваги, бо кожде було раде, що все так скінчило ся. Радий був я, жінка, дочка, слуги, а навіть і Майк підкручував що хвиля свої невеличкі вусики, що було в него знаком великого вдоволеня. В моїм домі запанувала знов давна гармонія. Майк був любимцем всїх.

* * *

І знов минуло пять лїт від повисше описаних подій. Час не ждав, житє втїкало. Наша одиначка мала вже тодї 17 лїт, а Майк був також дорослим мужчиною, котрому мати-природа не пожалїла нї краси нї здоровля. Кромі сего належав він до найбогатших людей в околицї. Мав 5000 акрів своєї власної землї, 1000 штук худоби і около 25 тисяч готового гроша в банку. Словом, його бажаня, стати богачем, вповні здійснили ся. Був тепер богатим, дуже богатим.

Одної недїлї, на початку лїта, я сидів з жінкою в садку перед хатою і переглядав часописї. З гостинної сьвітлицї долїтала до нас прекрасна гра на гуслях. Се грала наша одиначка з Майком. Їх гуслї, начеб плакали і промовляли, начеб тонами оповідали сумну-пресумну історію безталанного народа. В сих тонах чути було ляцьку неволю, татарські лихолїтя, боєві кличі козаків, часи панщини, і богацько слїз та горя.

— Наш Майк грає українські думи — відозвала ся жінка — а се знак, що сегодня має щось на серцї. Я переконала ся, що він лиш тодї починає грати їх, коли сильно зворушений.

— Молоді люде бувають часто зворушені — зажартував я. Їх зворушить що небудь. Впрочім, чи ти не була молодою?

— Чейже я ще не така дуже стара.

— Стара, не стара, та все таки маєш вже 17-лїтню дочку.

Між тим гра затихла. Жінка почала було говорити, що повінчалась зі мною в 18 лїт, що зовсїм не признає ся до великої старости і т. п., коли в тім відчинили ся двері гостинної сьвітлицї і вийшов з них Майк з нашою одиначкою.

— Щож там, наші музиканти! — гукнув я до них — чи може йдете по платню? Не маю дрібних...

— Так, батьку, — відповів Майк, що тимчасом наблизив ся до нас — ідемо по платню. Я люблю Лїдію і прошу вас о її руку.

— Що говориш, Майку? — питаю його. Менї видало ся, що він жартує.

— Люблю вашу дочку, — повторив зворушеним голосом — і прошу о її руку.

— І я його люблю. — додала несьміло дочка.

Тепер було вже ясним для мене, о що ходить. Ту не було жарту. Молоді люде, привикли до себе, полюбили ся і бажають повінчатись. Не лучилось нїчого незвичайного, та мимо того прийшло воно так ненадійно, що я не міг здобути ся на яку небудь відповідь. Менї навіть на гадку не прийшло нїколи „супружество" Майка з моєю одиначкою. Ось і причина, що я призадумав ся та призабув, що молодятам не так то дуже приємно ждало ся на відповідь. Аж моя жінка пробуркала мене з задуми.

— Чогож ти мовчиш? Чейже не станеш сердити ся?

— Зовсїм нї — відповідаю — але просьба Майка прийшла так ненадійно, що я забув ся троха.

— Але не маєш ніякого закиду против його пропозиції?

— Найменшого закиду. Навпаки, уважаю Майка за найлїпшу партію для нашої дочки.

— Так все гаразд!

Молодята кинули ся обнимати і цїлувати мене з великої радости.

В шість місяців опісля відбуло ся їх вінчанє і молода пара виїхала в пошлюбну подорож по Калїфорнії.

* * *

По трех місяцях наш зять повернув з Калїфорнії і радий та веселий замешкав з жінкою на своїй фармі, яка була віддалена 10 до 12 кільометрів від моєї. Та тут на самім вступі стрінув ся з неприємностію. Іменно дізнав ся, що має за сусїдів тих самих двох Ляхів, котрих перед шістьма роками я відправив з роботи, щоби задержати Майка. Оба вони поселились на границї зятевих земель на так званих „гомстедах" і з мести за обиду почали дїлати йому ріжні пакости. Зараз першого дня донесли слуги, що ті сусїди застрілили йому сїм штук худоби. В кілька днів опісля отроїли кілька расових телят, а де далї, то все більше і більше робили шкоди. Псували огорожу на худобу, перетинали колючі дроти, ломили стовпи, толочили кіньми збіже на його поли і т. п. Одної ночи запалили прерії, від яких згоріли всї будинки і новий дім на зятевій фармі. Зять з дочкою лише з великим трудом вспіли вратувати своє житє з посеред моря поломінї. Майк став ся нервовим і неспокійним, а годї було спекатись лихих сусїдів. Вони в судї і перед карою викручувались, неначе вюни. Не було добрих сьвідків, анї доказу їх вини.

Так минуло ся через два роки. Знесилений і з розстроєними нервами зять порішив покарати їх без суду. Одного дня приїхав до мене післанець від моєї дочки і привіз лист слїдуючого змісту:

„Лучилось велике нещастє. Прошу приїжджати до нас сейчас. Решту доповість Вам післанець, котрий все знає. Ваша Лїдія".

Я зібрав ся безпроволочно, сїв на коня і ось що довідав ся дорогою від післанця: Майк почав підсїдати на своїх ворогів і зловив обох Ляхів в хвили, коли намагали ся запалити його шпихлїр зі збіжем. Тодї він виняв револьвер і двома влучними стрілами повбивав обох. Родина повбиваних вже виняла дозвіл арештувати вбійника і отсе кождої хвилї надїють ся „шерифа".

Менї мороз пішов по тїлї, коли післанець все розказав. — Погана справа — думаю — і чим швидше підганяю коня. Дочка вибігла напротив мене і з плачем стала просити, щоби спішити ся. — Бачу по його очах, що він задумує щось недоброго — додала.

Я вступив до середини і застав Майка при писаню листів. Що робиш, Майку? — питаю його.

— Як бачите, пишу.

— Чому ти не приарештував тих двох очайдухів, тільки повбивав їх?

— Мої нерви спонукали мене до сего.

— Для чого не втїкаєш, заки не прийшов „шериф" арештувати тебе.

— Не можу і не хочу.

— Чому не можеш?

— Щоби не мали мене за труса.

— Глянь, їде вже „шериф" з двома помічниками. Утїкай, поки ще час!

— Нїколи не зроблю сего!

Біля дому дійсно появив ся знакомий менї „шериф" з помічниками, які пригчвалали на конях. Я вийшов напротив них. В тій хвильцї в зятевім покою гукнув револьверовий встріл. Я сейчас вернув ся до Майка; за мною вбігли дочка і „шериф" з одним помічником. Нашим очам представив ся страшний образ. На землї, біля стола, лежав зять з простріленими грудьми, а з його рани бухала кров потоками. Коло него курив ся встрілений револьвер великого калїбру. Моя дочка зімлїла на сей вид, — ми з „шерифом" метнули ся ратувати самоубійника, та все дарма. Він стріляв до себе влучно і віддав Богу душу в протягу двох мінут.

Так погиб мій безталанний зять а ваш земляк — кінчив своє оповіданє мій товариш подорожи. — На його столику найдено два листи, заадресовані до мене і дочки. Було се завіщанє, яким значну частину свого майна записував на народні цїли і для своєї родини в старім краю. І отсе ми повертаємо з дочкою зі старого краю, де їздили, щоби доручити запис, кому слїдує. Ми віднукали його стару матір і сестру, пізнали Українців та їх житє. З нами їздив також маленький синок покійника, що вродив ся в два місяцї по його смерти. Покійний не забув і за него в своїм завіщаню. Просив, щоби (наколи буде син) виховати його на доброго Українця. „Най любить свій народ, най тямить рідний край батьків своїх!" — отсе його питомі слова. І ми бажаємо не противити ся волї батька. Нехай і син буде щирим Українцем, най іде слїдами батька.

Саме тодї задержав ся поїзд. Я приїхав до цїли і мусів розлучити ся зі своїм товаришем подорожи. — Приїдьте коли до нас — запрошував мене — не забудьте вступити, як що будете у Вашінґтон. Моя дочка із синком приїдуть за кілька днів з Ню-Йорку, де остали для відпочинку. Дуже вам будемо раді. Ось наша адреса.

Я розпрощав ся зі старим і зійшов з поїзду. Менї довго бренїло в ушах оповіданє Американця і я шептав сам до себе: — се оден з премногих, оден з премногих! Бо скількиж то наших затонців погибає марно в Америцї саме тоді, коли їх бажаня були близькими здійсненя, а доля починала усьміхати ся до них? Сей в „майнах", той під колесами машин у фабрицї, а инший на далеких „вестах". Незавидне наше житє!

Сава Чернецький.

Пятакова сила.

Посьвящаю Савві Хмарі.

Ще позаторік в осени задумали ми з старою оженити свого Панька. Пішов я до батюшки, щоб спитати в його, чи вийшли Панькові ті літа, щоб можна було його женити. Взяли батюшка книги, рили ся, рили ся в них, а далі й кажуть:

— Нічого, Максиме, з сего не буде.

— Як — кажу — нічого не буде?

— А так, — кажуть батюшка — не вийшли йому ще ті літа, щоб його женити.

— Як не вийшли? Та же-ж — кажу — баба Параска, що його приймала, каже, що йому вісімнайцятий минув.

— Минув, та тільки не зовсім, — кажуть батюшка. — Підожди ще — кажуть — до того літа, то аж тоді йому стукне вісімнайцять.

— Та може ви, батюшко, не додивили ся? Подивіть ся, прошу вас, ще раз у ті книги. Я вже вам — кажу — за се віддячу. Я не схочу, щоб ви для мене даремно трудили ся.

Ще раз подивили ся батюшка у ті книги тай кажуть:

— Скільки, брате, не диви ся, а таки воно нічого доброго з твого заміру не вийде, бо йому ще літа не вийшли.

— То що-ж се, батюшко, буде! То се не можна Панька й оженити? — кажу.

— А не можна, — кажуть вони — літа ще йому не вийшли.

— Та то, батюшко, може нічого. Хиба — кажу — хто знати-ме, що йому літа ще не вийшли, як ви його й звінчаєте? А-же-ж старий батюшка — царство йому небесне! — не одного звінчав так, що йому ще й сїмнайцяти не було, а про те ніхто не знав й по вік не знати-ме.

Але батюшка таки стояли на свому, дарма, що були молоді.

— Що-ж се тепереньки в сьвіті Божому робити! Таже-ж — кажу — Пріська вийде сеї осени заміж, як не за Панька, то за когось иншого. Жалко, що така хороша дитина дістанеть ся комусь, а не Панькови... То хоч порайте, батюшко, — кажу — що мені робити?

— В сїм ділї ніхто тобі не поможе, хиба тільки один Архирей, — кажуть батюшка.

— Тільки один Архирей? Ой лишко-ж моє, — кажу — а сам аж злякав ся.

— Яке-ж тут лишко? Ти тільки поїдь до нього, впади в ноги й подай йому прошенє, то він і дозволить, — сказали батюшка.

— Та як-же-ж — кажу — до того Архирея доступитись? Ще не допустять.

— Не бій ся! — кажуть батюшка — ніхто не має права тебе до нього недопускати. Він всякого до себе допускає: чи він богатий, чи бідний, чи він пан, чи мужик, тільки треба знати годину, коли до нього можна буде доступитись... Та тобі там скажуть.

Оттак мені нараяли батюшка, — вони мені й прошенє до Архирея написали, — а на другий день удосьвіта виїхав я до міста і там над вечір сїв я на машину. Та й страшно-ж було їхати на тій машині, так страшно, що я аж не втерпів, тай вийшов з неї й став біля дверей на місточку. Як гляну я у низ, а земля так і вертить ся перед очима.

— Що, — думаю — як машина отсе та перекинеть ся! Та-же-ж тоді мене одкине ступнів мабуть на десяток. Ні, піду — думаю, — краще в середину. Хоч часом і перекинеть ся, то тоді буду в середині, не одлечу далеко.

На другий день вранці приїхала машина до города і я пішов по городі, розпитувати дороги до Архирея, бо мені батюшка хоч і розказували, де він живе, але тут хочби й з якою головою був — не пригадав би, бо куди не глянь — скрізь дорога: і поперед тебе дорога і позад тебе і вправоруч і вліворуч. Розказали мені люди, де він живе і я якраз попав до нього в ту саму пору, як він допускав до себе людий. З мужиків я тільки один і був, а то все якісь пани, батюшки, та якісь, мабуть, дяки, бо в такій самісінькій одежі вони були, яку і наш дяк носить — в кафтанах. Стою я біля дверей, та бою ся й підступити до Архирея і прошенє в руках на поготові держу, а сам чогось аж трясу ся. Коли отсе він сам до мене й говорить... їй Богу сам. Такий добрий!

— А ти — питає — що, чоловіче, скажеш?

Як почув я сеє, то й не зоглядів ся, як упав я перед ним навколїшки. Поблагословив мене Архирей; я поцїлував його в руку і дав йому своє прошенє.

— Перед Господом одним так вклоняй ся, а передо мною сего не треба робити. Встань, — каже. — Такий добрий!

Встав я, дивлю ся на його й очам своїм не йму віри, що се я стою перед самим Архиреєм. Читає він моє прошенє, а я все на його дивлю ся; а він мені нічогісінько за се й не каже. Не так, як наш становий, або урядник. Перед ними стоїш, як треба, а вони усе тобі кажуть: „Як ти стоїш?” А то ще облизня спіймаєш, як не по їхньому скажеш. Стою собі й все дивлю ся на Архирея. Коли от[illegible] і каже мені, мабуть вже як пере[illegible]

— Завтра получиш мою резолюцію в канцисторії.

— Добре, — кажу, — сьвятий владико! — Так називав його якийсь дяк, то й я так назвав його. Мабуть йому се подобало ся, бо він знов поблагословив мене, а я поцїлував його в руку.

Вийшов я від Архирея і пішов по городі бродити. Ходив я аж до вечора, і як почали до церкви дзвонити, зайшов в одну церкву Богу помолити ся. Та й гарно-ж у тій церкві! Куди оком не кинь — скрізь золото та срібло так і сяє. І сьпівають добре! Не так як наш старий дяк сьпіває, що аж гидко слухати, та ще часом як крикне на всю церкву: „Гришьку! — або там: Терешку! дай-но табаки понюхати”.

Переночував я в якімсь заїзді, а на другий день почав я роспитувати, де живе тая канцисторія, то се в якого пана не спитаю, то він або візьме одвернеть ся від мене, або сьміяти ся з мене почне, неначе з дурня. Перший раз на віку побачив я таких людий сьмішних. Тільки один чоловік добрий і знайшов ся.

— Яка канцисторія? — питає він у мене.

— Та та, — кажу — що у неї можна взяти ризолюцію від Архирея.

— То йди-ж — каже він менї — за мною.

Пройшов я трошки за тим чоловіком. Коли ось він мені й каже:

— Отсе та канцисторія, що тобі треба. Йди прямо у сї двері, а там підеш по східцях у гору. На горі тобі будуть двері і ти йди у ті двері. Там ти й ризолюцію дістанеш.

Ввійшов я в ті двері, дивлюсь, — східці передомною, та такі широкі, що мабуть десятеро разом пішлоб по них. Пішов я по тих східцях і вийшов аж на верх. Дивлюсь, — двері передомною, чисто так, як чоловік той мені казав. Ввійшов я у кімнату. Дивлюсь — і тут багацько людей, — ще більш як у Архирея було: усе батюшки та дяки. Деякі сидять, а деякі стоять. Батюшки голосно про щось між собою балакають, а деякі чогось мовчать, тільки два в куточку собі тихенько про щось балакають, та все чогось озирають ся. Мабуть бояли ся, щоб хто не підслухав, про що вони говорять. Вклонив ся я до тих людей, тільки ніхто на мене й не поглянув, ніби то й не до них я вклонив ся. Стою собі я біля дверей, та все подивляю ся на ті двері, що були якраз проти мене. З них усе виходив якийсь пан і давав деяким або якусь бумагу, або щось говорив. Ждав я довго, поки-то мені канцисторія видасть ризолюцію.

Уже люде почали й росходитись, а я усе стою, та в руку цїлую отих батюшок, що йшли біля мене.

— Здраствуй, старичок! — деякі казали мені.

Коли ось відчинили ся двері і — бачу — з них вийшли якісь старі батюшки з золотими великими хрестами на грудях, та все чогось такі товсті та череваті, дарма, що старі. Я й їх поцїлував у руки, та вони мені нічого не казали, тільки сопли, мабуть тяжко було їм дихати, на собі таке сало несучи. Почали й пани якісь з тих дверей виходити, — деякі в окулярах, — та все такі горді, кому не вклоню ся, то він на мене і не дивить ся.

Стояв я, поки зовсїм усї не повиходили.

— Що вони [illegible]? — думаю. Чи швидко вже тая к[illegible]исторія вийде?

Коли ос[illegible] чоловік з мітлою.

— Чого ти, мугир, стоїш тут? — питає він у мене.

Я було розсердив ся, що він мене мугиром обзиває і хтів йому щось сказати, але далї подумав собі: ні, краще мовчати-му.

— Чого ти стоїш тут? — питає він у мене вдруге.

— Як чого? — кажу. Канцисторії ожидаю.

— Якої канцисторії? — питає він.

— Чи ти, думаю, дурний, чи що? — та й мовчу собі і нічого йому не кажу.

— Іди собі відсїль, — каже він мені.

— Куди-ж я піду? — питаю.

— А туди, — каже — звідкіль прийшов.

— Так мені треба ризолюцію тут узяти, — кажу.

— Завтра візьмеш, а тепер пізно: уже присуствіє закрилось, — сказав він мені і почав в кімнаті замітати.

— Та чого ти стоїш? Іди собі! Говорю тобі — присуствіє закрилось. Завтра приходь! — крикнув він на мене.

— Ну, — думаю — мабуть тут нічого доброго сього дня не діждеш ся! — і пішов я собі з тієї кімнати.

На другий день прийшов я знов до канцисторії, тільки уже зарані. Прийшов — ще нікого не було.

— От, — думаю — щоб отсе зараз канцисторія вийшла, добре булоб!

Коли ось почали сходитись пани ті самі, що й учора були, а я все їм низенько вклоняю ся.

— А що ти, старина, скажеш? — спитав у мене один пан, вийшовши з другої кімнати.

— Та я прийшов — кажу — до канцисторії за ризолюцією.

— За якою ризолюцією? — питає.

— Та Архирей мені казали, щоб то ще вчора її получити, та вчора мені не довело ся канцисторії побачити, так я отсе сьогодня прийшов...

— Та чого тобі треба? — питає він у мене вдруге.

— Та хочу-ж — кажу — ризолюцію взяти.

— Ти-ж чого просив у Архирея, чи що? — питає.

— Та я — кажу — просив, щоб вони дозволили мойому Панькови оженити ся.

— Ага! — каже він — ризолюцію на брак*)... Є, є ризолюція. Почекай-же тут, я тобі її винесу.

— Слава Тобі, Господи! — подумав я і ледви було не перехрестив ся з радости.

Пішов той пан в другу кімнату, а я все стою та дожидаю ризолюції. Нема; не виходить пан. А тут зновназбирало ся батюшок та дяків повна кімната. Коли ось бачу — вийшов той пан і бумагу якусь в руцї держить.

— Се — думаю — ризолюція, та до пана швидче підходжу.

— Почекай, старина, каже він мені, — твої ризолюції ще я не знайшов, — і віддав тую бумагу якомусь батюшці.

— Слухаю, ваше благородіє! — кажу йому, низенько вклоняючись.

Пождав я трохи; знов, бачу, вийшов той пан і виніс бумагу, тільки не мені, а якомусь другому батюшці.

Отак ждав я ризолюції аж до півдня, а канцисторії і ввічі не бачив.

Знов почали люде розходитись, а за ними й пани та батюшки з хрестами вийшли з кімнати і пішли до дому. Бачу — і той пан, що ризолюцію мені винести обіцяв ся, іде собі. Я йому вклонив ся, а він і каже:

— Завтра приходь, старина! Завтра получиш.

Нічого робити, треба ждати того „завтра”.

Діждав ся я того „завтра” і пішов знов до канцисторії. Входжу, бачу — як і вчора й позавчора, батюшок та дяків повно. Знов жду — чи не винесе мені пан ризолюції, але він на мене і дивити ся уже не хоче. Ждав я мало не до півдня і ждав би мабуть аж до другого дня, якби не падіслав до мене Господь доброго чоловіка, що виручив мене з біди.

Стою собі я біля дверей, коли бачу — підходить до мене якийсь панич тай питає:

— Звідкіль, дядьку:

— Звідтіль та звідтіль, — кажу йому.

— А чого-ж се ви тут ждете? — питає він у мене вдруге.

— Я йому розказав усе, як слїд. І про те, як пан мене дурив, розказав.

— Візвав мене панич у сіни тай каже:

— Як я бачу, то ви не швидко діждетесь того, чого вам треба. Хиба ви не знаєте, що хто маже, то той швидче й їде. Та воно то — кажу, — звісно, що хто помаже, то той швидче й поїде, та коли-ж мені машиною треба перше їхати, а потім уже возом... Та й не знаю, коли то ще прийдеть ся їхати, бо чогось пан на мене й не дивить ся.

— Ні, — каже він — дядьку, я зовсїм не про те вам говорю: ви мене не розумієте. Ви як хочете швидче дістати від нього ризолюцію, то дайте йому в руки хабаря якого-небудь.

— Як би-ж то було, — кажу, — таке знаття, то захопив би було з дому чого-небудь для нього: чи курей, чи борошна.*)

— Ні, — каже панич — йому борошна не треба. Ви йому дайте грошей.

— А де-ж я в сьвіті Божому для нього тих грошей наберу? Мені й самому, — не знаю, чи старчить грошей заїхати до дому... Ото горенько моє! — сказав я тай тяжко зітхнув.

— Не журіть ся, — каже панич — я вас навчу, як зробити.

— Навчіть, будьте ласкаві! — Заставте мене по вік за вас Богу молити ся.

— Ну, слухайте-ж, — каже він. — Візьміть мідного пятака, десять шагів, загорніть його в папір тай станьте з ним біля тих дверей. Як тільки вийде той пан, що має вам ризолюцію винести, то ви й покажіть йому того пятака, тільки так, щоб ніхто окрім його не бачив. Він, як побачить, що ви щось хочете йому дати, подумає, що там багацько грошей, не менше карбованця, і винесе вам ризолюцію, на котру ви уже третий день отут чекаєте; а ви тоді і вткнете йому пятака. Як же-ж часом він зараз розверне папір і побачить пятака, та ще може як кине його на землю, як він раз уже се і зробив, — то ви тоді і накричіть на його: „Яке ти маєш право так кидати царською монетою?” Тоді ви його не біїтесь. — От послухайте мене та так і зробіть. Буде добре. А без сього ви і не ждіть швидко дістати від нього ризолюцію. Бо тепер, бачте, сьвіт такий: як помажеш, то й поїдеш.

Послухав ся я того панича.

— Що-ж, — думаю — більш коши лиха не буде, а попробувати на щастя треба.

Дав мені панич той і паперу. Взяв я пятака, обгорнув його папером і пішов знов у кімнату тай став біля других дверей. І панич за мною увійшов.

Не довго прийшло ся й ждати пана: вийшов він і виніс якомусь чоловікови метрику, чи що. Вклонив ся я йому і пятака на поготові держу. Побачив він зараз, що я маю щось йому дати та й питає у мене, ніби й не знає чого мені треба, ніби перший раз мене побачив.

— А що ти, чоловіче, скажеш?

— Та мені — кажу — треба ризолюцію.

— На брак твого сина? — питає.

— Так, — кажу — ваше високородіє: на брак Панька з Пріською.

— Є, є, — каже. — Ось я зараз винесу: — а на папір так і поглядає, ніби хоче вгадати, що то ним обгорнено.

— Пішов він у другу кімнату, та зараз вийшов і виніс мені моє прошенє.

— Архирей — каже — розрішає. Ось він і підписав ся на твому прошеню. Віддаси його свому батюшці, то він зараз і звінчає твого сина.

— Добре, — кажу — ваше високородіє; — а сам тичу йому в руки того пятака. Думаю: хоч би віддав швидче в руки, а тоді вже не видереш.

Згорнув він ту ризолюцію в четверо, тай дає мені її в руки. Беру я одною рукою ризолюцію, а другою пятака йому тичу. Взяв він ті гроші. Мабуть думав, що то срібний карбованець, а я думаю: хоч би швидче від тебе утікти. Коли отсе він як швирне, як кине того пятака на підлогу.

— Що се? — каже. — Ти мені в руки гроші тичеш? Хиба я хабарник, чи що?

— Чи не хитрий-же ти в біса? — думаю, підіймаючи гроші, та озираю ся, щоб панича побачити: та панича уже десь не було.

— Як ти сьмієш се робити? — кричить він.

Я таки не втерпів тай кажу, як мене панич навчив:

— Не дуже-но кричіть, бо й я буду кричать. Яке ви маєте право кидати монету — царський знак — на землю? Ви знаєте, що вам за се може бути?

Як почув він сеє, то зараз і при[illegible]пів.

— Ну, ну, — каже він до мене так, ніби ніколи на мене й не гнівав ся: — іди собі, чоловіче, з Богом, а нам з тобою не приходить ся тут лаятись.

— То-ж то бо й є, що не приходить ся! Ідіть-же і ви з Богом. — кажу.

І пішов пан у другу кімнату, похнюпившись, а я пішов собі у другі двері. Як я виходив, то озирав ся, щоб побачити того панича, що мені так добре нарадів, та щоб купити йому могоричу; та його щось невидко було. Аж жалко, що його не побачив, а варт би було його побачити, та йому подякувати... Та й розумний-же мабуть він був!

Радий я вертав ся до дому і на машині уже їхати не бояв ся.

Приїхав я до дому, справив весїлє і за панича випив. Щоб йому й тепер добре ікнуло ся там, де він тепер обертаєть ся!

Якби не панич та не пятакова сила, то може Пріська і не булаб нам невісткою. А добра вона людина.

Петро Голота.

*) шлюб.

*) борошно=мука

Возвеселїм ся всї разом нинї,
Христос родив ся в нищой яскинї,
Послїдним віком
Став чоловіком,
Всї утїшаймось на земли.

НА РІЗДВО.

Уривок.

На дворі, бач,
Наступає сьвято,
Тяжко його, друже-брате,
Самому стрічати
У пустині! Завтра рано
Заревуть дзвіниці
В Україні, завтра рано
До церкви молить ся
Підуть люди. Завтра-ж рано
Завиє голодний
Зьвір в пустині, і повіє
Ураган холодний,
І занесе піском, снігом
Курінь, мою хату.*)
Оттак мені доведеть ся
Сьвято зустрічати!
Що-ж діяти? На те й лихо,
Щоб з тим лихом битись...
А ти, друже мій єдиний,
Як маєш журитись,
Прочитай отсю цїдулу
І знай, що на сьвіті
Тілько й тяжко, що в пустині
У неволї жити.
Та й там живуть, хоч погано...
Що-ж діяти маю?
Треба-б вмерти, так надія,
Брате, не вмирає!

Т. Шевченко.

*) Над Аральським морем.

По десяти літах.

„Алеж студінь, студінь!... Дійсно, різдвяний мороз!... Так здоровкали ся прохожі на вулиці; тай і ті слова кидали вони якось притьмом, у біґу, бо по перше, ніхто не мав і хвилини часу, а по друге і самі слова були достаточною причиною поспіху, бо хто схотів би у таку люту вистоювати на вулиці, хотяйби і з найліпшим своїм другом. Всякий спішив ся, щоб лиш як найскорше дістати ся між теплі стіни своєї кімнати.

Чуєте, як скриплять хрусталі снігу під ногами?... Яка се чудова музика для того, хто тішить ся добрими, недіравими чобітьми та спішить домів, до рідні, на Сьвятий Вечір. Навіть дзвіночки при санках якось так мило дзвенять. А які то радісні, усьміхнені личка дітий, що товплять ся коло замерзлих вікон, та цікаво визирають на буйний рух і житє по вулицях. Навіть і старі в ряди-годи виглянуть крізь вікно, споглядаючи за перелітаючими мимо хати санками.

Сьвятий Вечір. Зорі сяють на небі наче іскри; ліхтарні по вулицях горять; не надто вибагливо пристроєні вистовові вікна рясно осьвічені і прикрашені; то тут то там мигне вулицею спізнений мандрівник, а крізь вікна видно по хатах пахучі ялинки, обсипані повеню сьвітла, лакітків та дешевих прикрас.

Є се звичайний, але чистенький дімок, про якого мешканців станемо власне розказувати. Дім сей нічим не ріжнить ся від типу звичайних домиків по наших містечках, в яких мешкають заможні міщане або ремісники, що змогли собі їх купити по літах довгої, невсипущої праці.

„Алеж студінь, студінь!... Дійсно, різдвяний мороз!...“

Була се кремезна, однак вже похилена літами стать старого столяря, Сосенка, що поспішно втікав з засипаного снігом подвіря; ледяний, північний вітер заощадив йому труду зачинюваня за собою огородової фіртки; з лоскотом тріснув нею, неначе гніваючи ся, що хтось у сей великий вечір сьміє ще вештати ся по дворі. Сосенко, немов зрозумівши се, скоренько, затираючи руки, вбіг до тепленької, рясно осьвіченої кімнати, якої вікна виходили на вулицю. Слова сказані при вході, були звернені до жінки о пару літ молодшої від нього, що власне була занята приготовленем вечері.

Лице жінки поорали численні зморщки, а ціла її стать сьвідчила про довгі літа важкої праці, борби з недостатками, з недолею. А однак годі було уявити собі двох більших суперечностий, скованих з собою досмертно, як отсих двоє старенькух. Кожда черта лиця Сосенка сьвідчила про отвертість, але заразом і про желізну волю, що зломить ся, трісне як сталевий прут, але не зігне ся ніколи. Що більше, ся його незломність з літами виродила ся у певного рода впертість, що скорше прийшлоб ся йому згинути самому, позволити згинути цілій родині, як відступити хоть на волосочок від раз повзятої гадки. Противно, з зівялих ліній лиця матусі ясніла одна безконечна добросердечність, а остра лінія коло її уст говорила про тихий жаль та укриті на дні серця, невиплакані сльози. Правдоподібно обоє пережили якийсь болючий удар судьби; обоє ховали у своїй душі якусь глубоку, кріваву рану, яку сам час не в силі був засклепити; старушок не дозволював сїй рані роз'ятрувати ся, давлячи її своєю желізною волею — але матусї — видно — не дуже се вдавало ся, і важкі спомини минулого що хвилина викликували важку бурю у її грудях.

„Та се дійсна буря“ — відказала жінка на слова входячого. „Послухай лишень, як вие у комині! Мій Боже, нещасні сї люди, що в отсю мінуту не мають стріхи над головою; що їм мусить діяти ся у души, — днесь, — у Сьвятий Вечір“. Вона аж здрігнула ся. „Але сідай, татусю, кава сьвіжа і горяча; глянь, як принадно пахне медівник!...“

Майстер Сосенко пробурмотів щось незрозумілого під носом і сїв у своїм скірою вибитім кріслї, на звичайнім місци, поміж столом і печею. Жінка примістила ся на старенькій, стародавною пестрою матерією обитій софі та почала заходити ся коло приготовленя кави.

Старушки почали їсти вечерю. У кімнатї злягла мертва тиша, перериване одностайним тиканем годинника та мурканем сїрої кітки, що власне під'ївши теплого молока, примістила ся на лавочцї близько печі і почала лапками вигладжувати свою блискучу шерсть.

По вечері закурив майстер люльку, подану жінкою, та сягнув за часописею, щоб вглубити ся у тайни ґазетної мудрости. Матуся дріботїла довкруги стола, збираючи і відносячи посуду; упоравши ся, сягнула на поличку по молитвенник. Але очи її вже не були в силі розріжняти добре букв: їх притьмили виплакані літами сльози. І вона почала глядїти окулярів. Довго не находила їх, аж наконець, найшовши, почала тихесенько сьпівати:

„Во Вифлеємі нині новина,
Пречиста Діва породила Сина.
В яслах сповитий поміж бидляти,
Спочив на сїнї Бог необнятий.“

І нараз перестала, почала надслухувати. З недалекої церковцї понесли ся повагом звуки дзвона, торжественно залунали у тиху зоряну ніч і залетїли у їхню кімнату. „Слухай, татусю, дзвонять на Полуночницю. Як урочисто гудуть дзвони!“ І мимоволї склала запрацьовані, поморщені долонї.

Він притакнув мовчки і рівнож пару хвилин вслухував ся в гук розколисаних дзвонів. — „Сьпівай, мамо, дальше, — сказав по хвильцї — се найгарнійша коляда і я її зі всїх найлїпше люблю.

І вона опять затягнула старечим, дріжучим голосом:

Ісусе милий, ми не богаті
Золота, дарів не можем дати,
Но дар цїннїйший несем від мира,
Се віра серця і любов щира.

Глянь оком щирим, о Божий Сину
На руську землю, руську родину
Зішли їй з неба дар превеликий:
Щоб Тя славила во вічні віки.“

— — — — — — — —

І опять кімнату залягла мовчанка; матуся перестала колядувати і зложила окуляри на молитвенник. Майстер Сосенко не говорив рівнож нї слова, потонувши в густих клубах диму. Сїрі, невеселі думки роями почали налїгати душу старушки; почали, наче острими кіхтями, рвати кусниками стару, незагоєну рану. Кутики її уст задріжали від силою здержуваного плачу. Тривожно, з під лоба поглядав майстер на свою жінку, та сидїв непорушно у густих хмарах диму.

Колиб так матуся могла була збагнути, що діяло ся у його душі!

Наконець вона здрігнула ся і несьміло почала: „Татусю... нинькн минуло власне десять літ!...“

Ві не відізвав ся, лиш стягнув густі, білі брови і звернув свої суворі очи хмарно, майже грізно на стоячу коло нього жінку.

„Матусю! Чому пригадуєш мені про минуле? Чи гадаєш, що я в силї про се забути? А однак я мушу забути!“

Шорстко, грізно звучали сї слова.

Старушка тихо хлипала.

Його голос був вже лагіднїйший, як почав говорити дальше: „Чи не можеш погодити ся наконець з думкою, що ми не маємо вже більше дитини?“

Потрясла заперечуючи сїдою головою. — „Коли-б вона вмерла...“

Майстер Сосенко важко схилив ся головою на мозолисті руки; по зайшовшім сльозою оці, по судорогах уст, видно було, як спомини так і виринають у його души, працюють у старечім мозку; спомини давлені силою, а однак все нові, все роздираючі стару рану.

Як ясно, як сьвіжо станули нараз усе пережите перед його очима.

Так, так... Перед десятьма роками було зовсім инакше. Тодї він мав ще дитину, свою донечку. Але потім він її стратив! На віки! Так вмовляв в себе усею силою своєї впертости; силував сам себе вірити в те протягом послідних десяти лїт; вправдї немав нїяких доказів про смерть своєї Катрусї, але...

Бо чиж не приходило його батьківському серцю пукнути з жалю, як він бачив, що розвіяли ся всї його горді надії, усї його мрії. Він все мріяв, що ось-ось побачить свою донечку замужем, побачить свого зятя, чесного ремісника, як заробляє на свій насущний хлїб у рідному місті, як всї його шанують, поважають. Усе те вийшло пустими мріями! Так, він любив свою Катрусю, любив як лиш може любити батько свою одиначку, хотяй може і не вмів сего оказати так, якби ходілось; таж донька і жінка — се було все, що лиш мав наймилїйшого на сьвітї! Для них, тільки для них одних працював, гарував від досьвітку до ночи, тільки для них, почавши з малесеньких початків, дороблював'ся майна невтомимою працею і крівавим потом та довів до сего, що від кількох вже лїт може жити виключно з заощадженого. Катруся непростимо провинила ся; вправдї жінка все говорить, що її провина не була ще така велика, що її можна простити, що всему вина тільки його впертість, але... Нї, її провину не мож нїколи простити.

Катруся, його Катруся, ся чудова, золотоволоса дївчина, донька чесного ремісника, що так старанно її виховував, поза його плечима навязала любовні зносини. Се щось нечуваного, небувалого у скромнім малім місточку. Але чи любов питає про се, чи залюблені серця зважають на границї, витичені любві маломістечковою моралю?

Любов двайцятьлїтної дївчини до вибраного її серця — він був лише звичайним писарем у одинокій в містечку фабрицї — мусїла бути покритою як найбільшою тайною, бо дївчина аж надто добре знала пристрастний характер свого батька. Вона знала його гордість на свій ремісничий фах; знала, що він нїколи не згодить ся приняти у свою родину „писарчука і фабричного попихача“; вона знала дуже добре і про се, що найлюбійшою мрією її батька було видати її замуж за подібного йому ремісника, се є за столяря.

Майстер Сосенко кляв на чім сьвіт стоїть і кидав ся наче божевільний, коли відкрив „лайдацтва“ — се його власні слова — своєї доньки. І для залюблених, в виду непогамованого характеру старого, прийшли тепер сумні часи. Бо чиж не мож було збожеволїти з лютости, коли він бачив, що його найгарнїйші заміри що до Катрусї так нужденно розбили ся?

Він мав на приміті свойого давного челядника, молодого чоловіка, саме в розцьвітї житя, доброго походженя, та не без цента; сей задумував власне почати варстат на свою руку і глядів за подругою житя. Катруся впала йому в око та й батько глядів на сей звязок прихильно. Що за гарна з них булаб пара! Молодята моглиб були лишити ся у нього, зять був би вів дальше варстат, уліпшуючи його після модерних вимогів, а він дивив би ся на їхнє щастє, радіючи сам у души. І нараз його рідна дочка так болючо його завела!

І старий нїяк не міг погодити ся з тим, що стало ся. Колиб матїр своєю добротою і лагідностю не спиняла була старого, він був би сейчас прогнав свою дочку з хати. Його лишила уся охота до працї, похмуро і люто ходив з кута в кут, та безвпинно наставав на доньку, щоб вирекла ся любови, яка полонила усе її серце. Катруся однак нїяк не могла забути за свого Івася, якого любила усею силою своєї молодої, палкої души. І Іван Дубовий відплачував дївчинї тою самою, безконечною любовю.

Ох, колиб він так міг того накрохмаленого паничика, тоту лялечку з мягкими рученятами, що то не бачили і не знали нїколи нїякої чесної, ремісницької працї, дістати хоть на пару мінут у свої руки!... І тому то з злобною утїхою він викинув небажаного жениха з своєї хати.

Але найгірше прийшло доперва опісля.

Горяча любов, що такою непоборимою силою скувала два серця, не лишила ся без наслїдків. У страшній сьвідомости поповненого зла, Катруся впала на колїна перед своїми родичами і призна ла ся до всего. Батько став наче громом ражений. В мить постарів ся о цїлі лїта. І матери важко защеміло серце при сповіди дочки, однак се материнське серце не вміло і не могло на довго відвернути ся від провинившої ся дитини. Але у серци майстра — здавало ся — завмерли нараз усї батьківські почуваня; холодно дав тепер дозвіл на ненависну йому злуку. Для своєї дитини однак від тепер не мав уже нїодного теплого слова, нїодного погляду. Всї його батьківські почуваня пукли під страшним ударом — і від тепер Катруся була для нього на віки пропащою.

Він викинув її з хати.

Не менче важко терпіла від сего удару судьби, що велїв їй так тяжко покутувати за хвилину забутя, нїжна у глубинї серця щира і чесна дївчина. Вона була вповні сьвідома своєї провини — а сею провиною була прецїнь тільки її безгранична любов до Івасика, до сеї людини, яка — вона вірила в се сьвято — цїлковито на сю любов заслугує. І для неї лишило ся одинокою потїхою се, що материнське серце не відвернуло ся: било для неї і тепер ще однаковим, як і передше, чувством.

Іван Дубовий враз з жінкою і дитиною кинув старий край, щоб за синїм океаном глядїти долї, яка не судила ся їм у рідні.

Було се власне перед десяти роками, як Катруся, саме на Сьвятий Вечір, прийшла до родичів, щоби перед самим від'їздом до Америки зворушити батьківське серце, виблагати прощеня. Дарма! Відійшла, провожена сльозами і благословеньством одної тільки матери.

— — — — — — — —

Ось такі образи минулого виринули у души майстра Сосенка. Вони — здає ся — турбували також ум старушки. І Сосенко пару разів глянув несьміливо на жінку, на-пів з завзятєм, на-пів милосерно. А вона обтерла сльози і нїмо глядїла кудись, в віддаль. Так, їхнї гадки були однакові, тільки у неї горою була сама любов, жалість і туга, а у нього завзятий гнїв.

Сосенко не мав більше доньки, не хотїв її більше мати. Про се сьвідчили сї численні листи, писані з Америки, які всї мусїли вертати назад туди, нерозпечатані. Так хотїв майстер, при чім завсїгди мусїв зводити борбу з просьбами, розпучливими мольбами, сльозами і плачем матери. Крадьки перехопити якийсь лист нїколи не поталанило біднїй матери. А потім листи перестали приходити зовсїм. Старушка не знала нічого, нї про свою бідну дитину, нї про її чоловіка; не знала, чи вони живуть, як їм веде ся, чи щасливі, чи може проклинають долю. І як часто вона нарікала на нещасну впертість свого чоловіка, який однак — вона сего була певна — у найскритших глубінях свойого серця все таки носив любов для своєї одинокої дитини. Колиб лиш так вона від себе змогла в який спосіб сповістити Катрусю. Але вона нїколи не дістала її адреси, не знала навіть, де її дочка проживає, коли ще жиє вона ще в живих.

І в сей спосіб, серед туги матери і впертости батька прожили старі десять років. Сосенко намагав ся викинути з своєї хати і свойого серця всяку згадку про свою дочку, та і вмовляв в себе, що отсе йому вдало ся. А однак, скільки він і не намагав ся—образ Катрусї, тої солодкої щебетушки, золотоволосого дитятка, нїяк не дав вирвати ся з його серця. У самітні години, в хвилини роздумувань, находили його ріжноманітні гадки. І тодї він питав себе у болїснім гнїві: чому мусїло прийти аж таке, чому Дубовий мусїв прийти у його щасливу хату, розбурити і знищити його весь тихий рай? Але стало ся — пропало; — треба конче забути! Забути!... лишити ся вірним своїм поглядам!

Скільки терпить його жінка, скільки переплакала ночий — про се він знав надто добре. І нераз якось так було йому, наче б то він був причиною її безнастанного смутку.

Його довга мовчанка додала жінцї відваги.

„Ми передше не приняли від неї нїодного листа — почала старушка — і от уже пятий рік, як вона перестала зовсїм писати. Моя одинока, коханаКатруся! Може давно вже лежить у могилї!... І Дубовий був прецїнь чесна людина!...“ І матуся опять почала тихо плакати.

Старому стало якось нїяково. Він почав сюди і туди совати своїм кріслом та увесь так і закрив ся непроглядними клубами тютюнового диму. Але мовчав дальше вперто.

Через се матуся ставала відважнїйша, настійчивїйша.

„Дубовий був гарна людина — продовжала переконуючим голосом. — Колиб він був нечесний, то певно був би лишив Катрусю з дитиною у нуждї і соромі, як се робить богато других — чи не так татусю? А однак він сего не зробив і я дякую за те щоденно Господеви.“

Майстер кашельнув.

„Лиши мене в спокою, мамо! Не хочу нічого більше чути про сю історію, бо знова не буду міг спати.“

Але дивно: голос його звучав тепер непевно, майже мягко — а жінка сейчас се спостерегла.

Вона встала і станула перед ним, зложивши наче до молитви, руки. „Татку, не будь такого твердого серця, лиши вже твою впертість, нехай вже раз заговорить твоє батьківське серце. Покажи, що у твою душу мають доступ нїжнїйші почуваня — сеж для твоєї одинокої дитини! А менї, старій, немічній жінцї здоймеш з серця важку скелю, що гнїтить мене від многих лїт. Я молю щоденно Господа, щоб вона з за моря подала нам вістку, а тодї... тодї... ти не будеш нелюдом, не відтрутиш її більше! — покажи, що вмієш прощати — Христа ради, що Його Різдво нинька празнуємо“...

Що се? — майстер Сосенко обтер рукою очи?... — Хвилинку мовчав, наче боров ся в души; опісля простер до жінки руку.

„Бачиш, татусю“ — сказала на-пів з сльозами, на-пів з сьміхом — отсе гаразд; тепер я опять щаслива; щаслива, яка не була вже від десяти лїт. Тепер Катруся належить знов до нас і я маю надію, якийсь голос говорить менї, що тепер все буде добре. Господь не може нас так тяжко скарати, щоб забрав до себе нашу дитину поперед нас. Колиб ми її ще хоч раз побачили, — усїх: її, Дубового і золоті унучата, — тодї, татусю, спокійно можемо покласти ся на послїдний спочинок. А може їм там і гарно веде ся?... Дубовий був такий чесний і розумний; можливо, що довів там до чогось великого, бож він як раз на те виглядав. О, татусю, татусю!... колиб ми так ще раз мали між собою Катрусю, наше любе, кохане, золоте дитятко!“

У тихім смутку плакала розжалоблена старовина. Лїд, що морозив доси серце батька, розтаяв і тепер вона могла вже дати волю своїм почуваням, могла вже свобідно говорити про свою Катрусю.

„Таки зараз завтра напишемо. Правда, що так — татусю? — Але... але ми не маємо її адреси“...

„Я її маю“.

Майстер Сосенко обтер рукою очи.

Але, що се?...

На дворі щось заскрипіло, почули ся неначе чиїсь кроки, голоснїйші, виразнїйші. Розговорюючі старі не дочули сього спершу, але тепер долетїли вже до їх ушей і якісь голоси. Здивовано глянули одно на одного і занїміли. Відвідини?... — Хтоб се міг бути?... Відчинили ся двері, старі звернули голови і — несподїваний вид представив ся їх очам.

У відчинених дверях, осьвітлений сяївом висячої лямпи, стояв високий мущина у дорогім футрі, з великопанським виглядом. Біля нього тулила ся гарна, богато одїта жіночка, якої очи спочили радісно, але заразом і благально на лици старушки, а опісля звернули ся на майстра Сосенка. Перед ними товпило ся двоє круглолицих розкішних дїточок, хлопчик і дївчинка, що широко відчиненими, цїкавими очима глядїли рівнож на старушків.

„То тут мешкає наш дїдуньо! — почав відважно вісїм або девять лїтний хлопчик. — А може то ти мій дїдуньо?“ — звернув ся він до майстра, подаючи йому малу, товстеньку ручку.

„Я називаю ся Олесь Дубовий, а се моя сестра, Оленка, — подай руку Оленко! — а то суть мої татусьо і мамуся!“

Молода жінка не була в силї запанувати довше над своїми чувствами, і з окликом: „Татусю, єдиний татусю“ припала старцеви до колїн.

„Татусю, бачиш: наші дїти — ваші внуки! Вони вас просять за своєю мамою!“

Майстер Сосенко глядїв то на доньку, то на двоє невинних дїточок і вони се здїлали, що з його лиця уступила так добре відома Катрі зморщка.

„Тату... мамо... се первороднє... невинний сьвідок моєї провини... його вже більше не має... Господь його взяв до себе... Татусю, даруйте своїй дитинї, бо лиш тому ми приїхали сюди з Америки, лиш тому, щоб виблагати твого опрощеня, вимолити твого благословиньства!“

......„Встань, Катре, дороге моє дитя! — промовив схвильований до глубини старець, пригортаючи її до грудий. — Усе дароване, усе забуло ся — та і ти менї прости, даруй твому впертому батькови о камянім, нелюдськім серцї!“

Вмить молода, заплакана жінка вирвала ся з обнятій батька і кинула ся в рамена хлипаючої матери.

І хто в силї зміряти чувства у сих, злучених на ново серцях?..

„Витай і ти, любий сину“ — звернув ся майстер до прибувшого.

„Отже ви нам все простили, тату? — питав Дубовий.

„З души і серця!“

Оба обняли ся.

Потім витали коханих внуків, цїлували їх до безтями, та устискам, радощам, сльозам і втїсї не було кінця.

І коли перша повінь щастя проминула, почало ся спокійнїйше оповіданє.

Як уся рідня засїла кругом стола, а чарка старого вина почала кружити довкруги, Дубовий став розказувати про свої пережиті пригоди. Всїляко бувало з початку. З трудом і тяжкою бідою, прибувши в Америку з жінкою і дитиною, роздобув місце післанця і послугача у однїй купецькій конторі. Якось одного вечера робив він в приватнім бюрі шефа. Сей з похмурим чолом, вглубив ся в касову книгу, та числив, і числив. Наприкінци крикнув:

„До сто громів! Тут щось не всьо в порядку — або хиба я забув вже зовсїм числити! Гей, містер Дубовий, знаєте ви додавати? Перечислїть но отсе ще раз.“

„Я вчинив його волю — продовжав своє оповіданє Дубовий — і менї вдало ся викрити одну укриту, фальшиву позицію у книзї.

„А тут — кажу до шефа — видно навіть радироване!“

„Бачите — його старече око не могло так легко доглянути фальшованя.“

„А, проклятє — закликав мій шеф, отямивши ся по хвилинї остовпіня. — Містер Дубовий, ви не є тим, чиє місце тут заступаєте. З вас є знамений, бистрий купець і бухгальтер.

„Одним словом — говорив дальше Дубовий — менї поталанило винайти у касових книгах великі, з рафінованим спритом, укривані ошуства в некористь шефа, та відчинити його очи на них. Шеф мій був більше практичним купцем і в тяжких бухгальтерських позиціях не міг легко визнати ся.

„Винуватий касієр зістав відправлений і покараний, а я в коротцї обняв його місце з початковою платнею 5000 долярів в рік.

„Коли перед пару роками, — продовжав своє оповіданє Американець — мій бувший шеф звинув свій інтерес, я на його припорученє став купецьким директором злучених тартаків у Пітсбурґу, з платнею, що у двоє перевисшає мою першу платню. На сїм сталім і добре платнім становищи позістаю я до тепер.“

Батько Сосенко усьміхав ся вдоволений, та признав ся, що його се дуже тїшить, що колишнїй марний писарчина є його зятем; бо такого блискучого становища звичайний ремісник не бувби нїколи запевнив його донцї.

Матуся Сосенко додала, обіймаючи повним гордощів поглядом свого зятя, що вона завсїгди прочувала, що він зайде високо — і тому то вона все йому сприяла.

Катруся однак сказала скромно: „Чи ви могли навіть припускати, аби ваша дочка віддала своє серце якомусь негодяєви?!...“

„Катруся майже гинула з туги за родичами — кінчив Дубовий своє оповіданє. — А позаяк ми усяке дальше писанє листів уважали за зовсїм безскуточнє, а хотїли впевнити ся, чи ви живете ще та як вам веде ся, тому і порішили найпростїйше: їхати до вас. А нашу сполуку хиба лїпше не відсьвяткуємо, як засьпівавши разом найкрасшу руську коляду...“

І усї щасливі зложили руки, а з уст їх понесли ся поважні звуки пресвятої пісні:

Бог предвічний
Днесь народив ся...

З німецького переробив

КАЛЄНДАР.

Січень.

н. ст.	Дни	Руські сьвята
5	Четвер	10 муч. в Криті
6	Пятн.	Навеч. Р. Хр.
7	Субота	**Рожд. Христ.**
8	Неділя	**Собор Бог.**
9	Понед.	**Стефана перв.**
10	Втор.	Муч. в Ником.
11	Середа	Діт. уб. в Вифл.

НОВИНКИ.

РОДИМЦІ! При сьвяткованю Різдва не забудьте за своїх страйнуючих братів в Вестморелянд кавнті! Поможіть нещасним бідолахам!

*** Розмет Р. Н. Союза за місяць Грудень мин. року платить член на ціле посмертне $1.25, а на половину посмертного 72 цнт.

*** Нещасне приключене. Стефан Хандон, літ 28, походячий з Галичини, села Корчин, повіт Стрий, дня 16. грудня при роботі в фабриці цукру в Джерзі Сіті з невислідженої причини упав з одного фльору 3 фльори в долину так нещасливо на якісь желїзні триби, що відразу стратив притомність. Мучив ся ще 16 годин в шпиталю. Слова до своїх краянів не промовив вже, анї не пізнав нікого і так закінчив житє. Поголоска ходить поміж робітниками, що його зіпхнув в долину „бос" цукровні. Цукровий трост певно схоче затаїти причину смерти сего чоловіка, щоби не платити відшкодованя, однак, здає ся, се йому не вдасть ся.— Слїдством занялись найблизші краяни, покійного, як К. Кирчів і В. Туренчак, у котрого він мешкав. С. Хандон не належав до жадного товариства анї орґанізації, та полишив в краю жінку і маленьку дитину.

Записуйтесь до Р. Н. Союза. Союз платить в разі смерти 1000 дол.

*** До чого доводить надмірне піяньство. В понедїлок латинських Різдв. сьвят, 26-го грудня м. р., Николай Петрик так пив в сальонї одного Німця в Перт Амбою, що опісля запровадили його до дому на пів живого. По дорозі видер ся і впав на землю і тим собі ще доправив. В кілька годин потім всї напитки в роді страшної ропи пустили ся йому устами і носом і так помер. Николай Петрик знаний був як налоговий піяк, до церкви не ходив нїколи, длятого і христіянського похорону не міг мати. Походив з села Пашова, пов. Ліско, Галичина. Лишив в краю жінку і кількоро дїтей, літ мав 46.

*** На намятник Т. Шевченка в Київі зібрано доси на Українї 69.816 карбованців. Полтавська земська управа зібрала на ту цїль в жовтни 344 карб.; до міської управи київської надіслано в жовтни 743 карб. На останних земських зборах новомосковського повіта (на Катеринославщинї) ухвалено 100 карб. запомоги на памятник Шевченка. Складки на памятник пливуть навіть з найбіднійших кругів. Служба київської земської губ. управи зложила на ту цїль 25 карб. 20 копійок. — А у нас... От лїпше і не згадувати!... Ми на все маємо, на все нас стати — лиш на памятник найбільшого Сина Руси-України не маємо нї цента!... Бо і на що!? За нас зложать другі — а ми волимо хотяйби і марного нікля дати тому, що стоїть — за барою! О, честь вам патріоти!...

*** Нова секта. Часописи доносять, що в місцевости Восоке Мито, в Чехах, утворила ся нова релігійна секта. Члени її не пють, не курять і ненавидять женщин. Супружество у тих сектярів заборонене. Живуть по лїсах, а цікаво, чим живлять ся сї диваки.

*** В Анґлії, коло місцевости Болтон перед пару днями стала ся страшна катастрофа в майнах вугля. З невитолкованих причин наступила експльозія ґазів, в хвилинї, як майнери зійшли під землю, щоб почати працю. Вибух понищив усї проходи, відтинаючи майнерам втечу, а на домір злого копальня почала горіти. Згинуло 322 майнерів. Добуті до тепер трупи суть страшно попарнані і покалїчені. Над копальнею відбувають ся роздираючі серце сцени серед згромаджених тисячів вдів і сиріт.

*** Онодї в Нюарк, Н. Дж. тамошна поліція арештувала цїлу, знамениту з'орґанізовану шайку, що доставляла дївчат до домів розпусти. Члени були переважно самі Поляки, а шефом був Владислав Янковскі. Шайка оперувала переважно на славяньских балях, де заводила знакомости з дївчатами, які опісля всякими обітницями зводила з дороги чесноти та віддавала в руки шакалїв. Поліція говорить, що жертвою сеї обридливої шайки впало около 200 славяньских дївчат. Ось ще одний доробок і хосен з нашої американської, патріотичної роботи. Тому позір дївчата. Найлїпше однак булоб, щоб вся наша сьвідома суспільність стало бойкотувала всї такі славлені „балї", та старала ся всїми способами незрячим відчинити очи на їхню властиву моральну і матеряльну користь.

Добр. В. Гришко, редактор „Шершеня" просить нас оголосити слїдуюче: Всїх інтересованих повідомляєть ся, що постійна адреса д. Ірини Січинської, сестри героя Мирослава Січинського, підчас її побуту в Злучених Державах, с. є. до 15-го січня 1911 р. є слїдуюча:

Miss Irene Sitchynska,
c/o B. Hryshko,
439 No. 6th Ave., Scranton, Pa.

СПРОСТОВАНЄ.

В 52-ім числї, в оголошеню жертв на прив. укр. ґімназію в Рогатинї, через недогляд вкрала ся мала ошибка: іменно пропущено, що збірку уладжено в Рочестер, Н. Й., та гроші відіслано до рук Комітету приватної української ґімназії в Рогатинї.

ЖЕРТВИ НА СТРАЙКАРІВ В ВЕСТМОРЕЛЯНД КАВНТІ, ПА.

За почином д. Петра Лопачека, родом з села Горожана велика, Галичина, а мешкаючого тепер під 66 N. 6 стр. Бруклин, на голодних страйкарів-Русинів в Вестморелянд кавнті жертвували отсї добродії: С. Левицький 2 дол.; по 1 дол.: О. Стеткевич, К. Кирчів, А. Ґела, А. Цурковський, А. Савка, о. Н. Підгорецький, М. Смакула, Гр. Литвин і Іван Ковач; по 50 цнт.: А. Шостак, С. Гладкий і М. Микитишин; по 25 цт.: П. Гладкий, С. Гавчиш, А. Баран, Гр. Савіцький, І. Мирун, Ст. Васильців, В. Ромців, Ф. Мулка, В. Сенюк, Т. Яворський, П. Гаврилів і В. С.; Д. Мармаш 10 цнт. — Разом $15.60.

Жертводавцям в імени нещасних сердечне Спасибіг! Хто слїдує?...

ЖЕРТВИ НА ПРИВАТНУ УКР. ҐІМНАЗІЮ В РОГАТИНІ.

Низше підписаний зібрав поміж знакомими в Ню Йорку на приватну Русько-Українську Ґімназію в Рогатинї: Петро Шавінський 4 дол.; Іван Король 2 дол.; по 1 дол.: Стеф. Стисловський, Варвара Хомин, Марія Третяк і Марія Когут; Іванна Сивуляк 50 цен. Разом $10.50.

Петро Шавінський.

Українсько-руська преса.

І. В АМЕРИЦІ.

а) Сполучені Держави:

1. **„Гайдамаки"**, часопись для укр. робучого народа в Америцї, орґан укр. тов. „Гайдамаки", виходить в Ню Йорку. Передплата в Сполучених Державах 1 дол. Адрес: „Haydamaka" 639 E. 11-th St., New York, N. Y.

2. **„Душпастир"**, церковно-народна ґазета. Вoходить раз на місяць і коштує 1.20 дол. Адреса: Rev. Zachary Orun, 821 N. Franklin St., Philadelphia, Pa.

3. **„Свобода"**, часопись для руського народа в Америцї, орґан „Р. Н. Союза" виходить в Новім Йорку що тижня в четвер і коштує в старім краю 2 дол. в рік. Адреса: „Swoboda", 184 Hudson St. New York.

4. **„Союз"**, часопись для руського народа в Америцї, виходить що четверга і коштує на рік 1.50 дол. Адреса: „Sojuz" 166. East 4th St., New York.

5. **„Шершень"**, просьвівно-наукова і лїтературна часопись. Виходить що тижня в четвер і коштує до всїх країв 1.50 дол. Адреса: „Szerszen" 439. N. 6th St. Scranton, Pa.

б) Канада:

1. **„Канадийський Фармер"**, вістник полїтики, економії, лїтератури і господарства. Часопись для руського народу в Канадї, виходить що тижня в четвер у Вінїпеґу і коштує 1.50 на рік. Адреса: „The Canadian Farmer" P. O. Box 3081. Winnipeg, Man. Canada.

2. **„Новий Край"**, Орґан „Товариства руських фармерів в Канадї". Виходить 3 рази на місяць і коштує річно 1.50 доляр. Адреса: „Nowyj Kraj, Box 136, Rosthern, Sask. Canada.

3. **„Ранок"**, релїґійно-народна часопись виходить що два тижні. Адреса: 479 Stella Ave., Winnipeg, Manitoba, Canada. Річна передплата 50 цнт.

4. **„Робучий народ"**, орґан укр. соціялїстів в Канадї та Злучен. Державах. Виходить раз на місяць. Передплата 1.50 дол. на рік. Адреса: „Robotschyj Narod", 135 Stephen St., Winnipeg, Man. Canada.

в) Бразилія:

1. **„Зоря"**, виходить що другий четвер в Куритибі. Адреса: Rua konselheiro Barrodas Nr. 104. Річна передплата 2 дол.

2. **„Прапор"**, народна часопись, виходить що другий тиждень в четвер в Прудентополїс. Адреса: „Prapor" Prudentopolis, Parana, Brazil. Річна передплата 2 дол.

ІІ. В АВСТРО-УГОРЩИНІ.

а) Галичина:

1. **„Зелїзничник"**, орґан українських зелїзничників, виходить 20. кождого місяця у Львові ул. Городецька ч. 99. Адреса Адмінїстрації: Відень, VI/I Zentagasse 5. Річна передплата 4 кор.

2. **„Земля і Воля"**, орґан укр. соц. демокр. партії. Виходить що тижня у Львові (ул. Академічна 8) і коштує 4 кор. в рік.

3. **„Господар і Промисловець"**, орґан Краєвого Союза господар.-молочарського в Стрию, виходить кождого 15. в місяци і коштує річно 1.50 кор.

4. **„Громадський Голос"**, радикальна полїтична часопись, виходить що середи, Львів, ул. Коперника 17. Передплата річно 4 кор.

5. **„Господар"**, часопись рільнича для хлїборобів руських земель, виходить що місяця. Адреса: Перемишль, Побереже ч. 1. Річна передплата 3 кор.

6. **„Дзвінок"**, ілюстрована часопись для дїтий і молодїжи, виходить у Львові (ул. Мохнацького 12) два рази на місяць і коштує на цїлий рік 6 кор.

7. **„Дїло"**, виходить у Львові (Ринок 10) що дня крім недїль і сьвят і коштує на рік 32 кор.

8. **„Економіст"**, місячник економічно-господарський, орґан „Краєвого Союза ревізийного", виходить з кінцем кождого місяця у Львові (Ринок 10) і коштує річно 5 кор. разом з додатком „Самопоміч".

9. **„Записки Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові"**, (український науковий журнал) виходить що два місяцї книжками по 15 аркушів. Львів, ул. Супінського 17. Річна передплата 12 кор.

10. **„Лїтературно Науковий Вістник"**, виходить книжками по 12—15 аркушів що місяця у Львові (ул. Супінського 17) і коштує річно 12 кор.

11. **„Місіонар"**, з додатком „Місіонарчик" виходить в Жовкві що місяця. Річна передплата 1 кор. 20 сот.

12. **„Молода Україна"**, орґан „Українського Студентського Союза", виходить раз в місяць у Львові ул. Супінського 17 і коштує річно 4 К.

13. **„Народна Часопись"**, дневник, Львів, ул. Чарнецького 12. Річна передплата 10 кор. 80 сот.

14. **„Народне Слово"**, ілюстрована, популярно-просьвітна, полїтична й лїтературна часопись, виходить що вівтірка, четверга і суботи. Адреса: Львів, ул. Академічна ч. 8. Місячна передплата 1 кор.

15. **„Наш Голос"**, суспільно-економічний місячний орґан У. С. Д. П. Австрії і У. С. Д. П. Росії. Річна передпл. 6 К. Адреса Ред. і Адм. Львів, ул. Кадецька 8.

16. **„Нива"**, часопись посьвячена справам церковним і суспільним. Виходить у Львові (ул. Коперника 36) 1-го і 15-го кождого місяця. Річна передплата 8 кор.

17. **„Основа"**, христіянська часопись для руського народа, виходить 10 і 25-го кождого місяця у Львові, пл. сьв. Юра 5 і коштує річно 3 кор.
і коштує річно 3 кор. Видає і відповідає за редакцію о. Ярослав Левицький.

18. **„Письмо з Просьвіти"**, орґан Товариства „Просьвіта". Виходить раз у місяць. Адреса: Львів, Ринок ч. 10. Річна передплата для членів тов. „Просьвіта" 2 кор., для нечленів 3 кор.

19. **„Подільське Слово"**, орґан Русинів-Українців, виходить кождої пятниці в Тернополи ул. Міцкевича 3 і коштує 8 кор. річно.

20. **„Перемиський Вістник"**, орґан перемиської народної орґанізації — виходить що два тижні в Перемишли, Побереже, Франц Йосифа ч. 1, Річна передплата 4 кор.

21. **„Правничий Вістник"**, виходить чотири рази до року. Львів, ул. Супінського 17.

22. **„Прапор"**, орґан українського народнього учительства в Галичинї. Виходить 5, 15 і 25. кождого місяця в Коломиї, Фах почтовий Ч. 3. Передпл. 8 К.

23. **„Праця"**, українська соціяльдемократична часопись, виходить раз на два місяцї в розмірі 2—3 арк. великої вісімки у Львові ул. Театинська 17 і коштує в Галичинї 4 кор.

24. **„Руслан"**, дневник. Львів (ул. Осолїнських ч. 11.), коштує на рік 20 кор.

25. **„Самопоміч"**, популярний додаток до „Економіста" виходить з кінцем кождого місяця у Львові, Ринок 10 і коштує річно 1.20 кор.

26. **„Свобода"**, полїтична, просьвітна і господарська часопись, нац.-демократичного напряму, виходить що четверга у Львові, Ринок ч. 10 і коштує на рік 4 кор.

27. **„Учитель"**, орґан Рус. тов. педаґоґічного. Львів, ул. Мохнацького ч. 12. Виходить 5 і 20 кождого місяця і коштує на рік 6 кор.

28. **„Часопись для спілок рільничих"** (по українськи і по польськи) видає раз на місяць Бюро Патронату для спілок ощадности і позичок при Видїлї краєвім у Львові (Палата соймова). Річна передплата 3 кор.

29. **„Наша Школа"**, Науково-педаґоґічний журнал. Орґан Тов-а „Учительська Громада" у Львові. Виходить 4 рази на рік. Передплата 12 кор. Члени Тов. дістають безплатно. Редакція і адмінїстрація: Львів ул. Супінського 17.

30. **„Господарська Часопись"**, орґан краєвого тов-а господар. „Сільський Господар" виходить у Львові, Ринок 10. — 10. і 25. кождого місяця і коштує річно 4 кор.

31. **„Підгірська Рада"**, орґан полїтичн. тов-а „Підгірська Рада" в Стрию, виходить 1. і 15. кождого місяця і коштує річно 2.50 К.

б) Буковина:

1. **„Борба"**, український соціял.-демократичний робітничий орґан, виходить кождого 1. і 15. в Чернівцях ул. Шкільна 6 і коштує 3 кор. на рік.

2. **„Громадянин"**, радикальна часопись на Буковинї, виходить в Чернівцях (почтовий фач ч. 15) 10. 20 і 30. кождого місяця і коштує 4 кор. річно.

3. **„Каменярі"**, орґан вільної орґанїзації укр. учительства на Буковинї. Редакція: в Станївцях горішних н. Чер. Адмінїстрація в Мамаївцях нових. Передплата 6 кор. на рік.

4. **„Народне Богатство"**, часопись суспільно економічна. Вістник Союза руських хлїборобських спілок на Буковинї „Селянська Каса", виходить кождого другого четверга в Чернівцях (ул. Панська) ч. 33) і коштує 1 кор. 60 сот. на рік.

5. **„Народний Голос"**, виходить два рази на тиждень: в середу і суботу в Чернівцях ул. Панська 33 і коштує річно 4 кор.

6. **„Хлїбороб"**, видає Рада культури краєвої для воєводства Буковини. Виходить 5 і 20 кождого місяця в Чернівцях, ул. Петровича ч. 2 і коштує 4 кор. в рік.

7. **„Ранок"**, орґан православних дяків виходить в Мереничах п. Ростоки (Буковина) кождого 1. і 15. і коштує 6 кор. а в Росії 3 карб. річно.

в) у Відни:

1. **„Вістник державних законів"**, передплата 8 кор. річ. Виходить у Відни: K. k. Hof und Staatsdrukerei.

2. **„Робітник у фабриках тютюну"**, орґан фахового союза робітників і робітниць, занятих у фабриках тютюну, виходить раз у місяць у Відни (Wien XVI/I, Kreitnergasse 31. Arbeiterheim) і коштує річно 2 кор.

3. **„Чорна Рада"**, двотижневник. Виходить 1. і 15. кождого місяця і коштує річно 5 корон. Адреса: Wien, XVIII. Gentzgasse 21.

г) Угорщина:

1. **„Наука"**, духовна, научна й суспільна часопись для угро-руського народу, виходить що тижня в четвер. „A. Nauka" szerkesztoesegenek Ungvar (Rakoczi utcza 34). Річна передплата 8 кор.

2. **„Недѣля"**, поучаюча й господарська ілюстрована часопись для угорських Русинів виходить що тижня. Адр.: „A. „Negyilya" kiadohivatalanak Budapest, IV. Egyetem-utcza 4. Передплата на рік 3 кор.

ІІІ. В РОСІЇ:

1. **„Записки Наукового Товариства ім. Шевченка"** у Київі, передплата на рік 6 руб. Адреса: Київ, В. Володимирська ч. 28.

2. **„Наше Дѣло"**, журнал присьвячений сільській і робітничій кооперації, в части по українськи виходить двічи в місяць у Київі, Воздвиженська 1 і коштує на рік 4 руб.

3. **„Рада"**, ґазета полїтична, економічна і лїтературна виходить що дня, крім понедїлків. Київ, ул. Велика Підвальна ч. 6. Річна передплата 11 руб.

4. **„Рідний Край"**, з місячним додатком „Молода Україна", українська часопись виходить раз на тиждень у формі тижневника журналів 8—16 сторінок у Київі, Благовіщенська ул. ч. 97. Річна передплата 4 руб. з додатком 5 руб.

5. **„Рілля"**, хлїборобська ілюстрована часопись, виходить що два тижні в Київі і коштує річно 5 кор.

6. **„Село"**, щотижнева ілюстрована популярна часопись для селян і робітників, виходить у Київі, цїна на рік 2 кор. 50 с. Адреса редакції: Лїтературно Науковий Вістник, Київ, Велика Володимирська ч. 28.

7. **„Сьвітло"**, укр. педаґоґічний журнал для родини і школи, виходить раз в місяць в Київі, і коштує річно 4 кор. Гроші посилати до „Української книгарні" в Київі, Безаківська 8.

8. **„Сьвітова Зірниця"**, щотижневник, виходить в с. Пеньківцї Подольської ґуб. Цїна на рік 3 руб. Адреса редакції: Ст. Ярошенка Подольської ґуб.

9. **„Хлїбороб"**, місячник присвячений справам кооперації і сільського господарства. Виходить в Харкові в українській і російській мові. Цїна на рік 1 р. 50 к. Адреса редакції: Харків, Московська 10.

10. **„Українська хата"**, лїтературно-науковий ілюстрований місячник, виходить у Київі, цїна на рік 4 руб. Адреса редакції: Київ, Бульварно-Кудрявська 16.

11. **„Дніпрові Хвилї"**, українська часопись виходить в Катеринославі двічі на місяць і коштує річно 3 р. 50 к. Гроші посилати на адресу: Катеринослав, Проспект, книгарня Е. Лозинського для редакції „Днїпрових Хвиль".

* * *

Кромі сего виходить ще одна чужомовна часопись, що заступає інтереси нашого народу, яку повинен передплачувати кождий інтелїґентний Русин а то: **„Ukrainische Rundschau"**, яка виходить у Відни що місяця і коштує в Австрії 6 кор. річно. Адреса редакції і адмістр.: Wien, Gersthof, Masserschmidtgasse 30.

Вказівки для тих, що пишуть до редакції: 1) Коли маєте що донести своїй часописї, робіть се скоро і висилайте безпроволочно. 2) Пишіть коротко; собі і редакторови часу заощадите. Передовсїм описуйте що стало ся, а пусті слова лишіть. 3) Пишіть ясно, не пишіть оліввцем, лиш пером. Короткі реченя. 4) Не пишіть „вчера", „колись" і т. п. але подавайте день і дату. 5) Річ найважнїйша: Не пишіть нїколи на обох сторонах паперу, бо складачам зле з такого письма складати. 6) Подавайте своє імя, назвиско і адресу. Непідсаних листів редакція не приймає до друку, а підпису не виявить.

E 5

СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ НА ПРИВАТНІ УКРАЇНСЬКІ ШКОЛИ В ГАЛИЧИНІ!

СПРАВИ „Р. Н. СОЮЗА".

Покровитель і почетний член Р. Н. С.: Їх Преосв. Стеф. Сотер Ортинський, перший руський Епископ в Америці.

Головний Уряд „Р. Н. С." на роки 1910—1912:

Духовний управитель:
о. Мих. Балог, R. 9, Box 8. Butler, Pa.

Предсідатель:
Дмитро Капітула, McAdoo, Pa.

Місто-предсідателька:
Марія Черемшак, Trenton, N. J.

Місто-предсідатель:
Іван Мартон, Whiting, Ind.

Секретар рекордовий:
Теодозій Лабовський, Box 76, Jersey City, N. J.

Секретар фінансовий:
Семен Ядловський, Box 76, Jersey City, N. J.

Касір:
Алексій Шаршонь, 524 Pine and Franklin St., Shamokin, Pa.

Контрольна Комісія:
о. В. Балог, Whiting, Ind.
Евген Гвоздик, Scranton, Pa.
Теодозій Каськів, Newark, N. J.

Радні:
Іван Глова, Shamokin, Pa.
А. Стефанович, Ambridge, Pa.
Й. Ялечко, Ramey, Pa.
С. Митренко, Olyphant, Pa.
В. Левчик, Elizabeth, N. J.
А. Добош, Lansford, Pa.

Організатор:
Ілько Моранець, 1441 Emma Street, Chicago, Ill.

Редактор:
Осип Стеткевич, 184 Hudson Str., New York, N. Y.

Управитель друкарні:
Константин Кирчів, 184 Hudson Str., New York, N. Y.

Головна Канцелярія „Р. Нар. Союза" находить ся під числом 123 Sussex Str., Jersey City, N. J.

ВСТУПАЙТЕ ДО Р. НАР. СОЮЗА!

„Руський Народний Союз" — приймає членів до 45 літ життя.

Вступне після літ.

Р. Н. Союз платить:

В разі смерти члена кляси „А" (ціле посмертне) $1,000.00.

В разі смерти члена кляси „Б" (половину посмертного) $500.00.

Посмертне за жінку або мужа члена кляси „А" $400.00.

Посмертне за жінку або мужа члена кляси „Б" $200.00.

Посмертне за діти від $15.00 до $300.00.

В разі утрати: а) обох очий, ніг, або рук $1,000.00, б) одної руки, ноги або ока $200.00.

Если отець родини в шпиталю божевільних, Союз платить що року родині $150.00.

Хто хоче вступити до Союза, мусить написатись також до братства, яке належить до Союза.

ДО ВСІХ ВП. СЕКРЕТАРІВ І ОРГАНІЗАТОРІВ ВІДДІЛІВ Р. Н. СОЮЗА.

Звертаємо отсим увагу вп. Секретарів, щоби не присилали декларацій без вншовнення свідоцтва лікарського, яке находить ся на другій стороні декларації, позаяк такі не будуть приняті. Члени понад 43 літ, мають предложити метрику або який инший доказ свого віку.

Рівнож при виповнюваню декларацій просимо на те уважати, щоби на декларації було подано, на яке посмертне член хоче належати, перечеркненем слово **ціле** або **половину** посмертного (оr), кілько має він і його жена літ, имя жени або якого иншого члена родини, після того, кому член записав посмертне. Секретарі мають уважати, щоби член заявив, якої есть віри. Не вистарчає сказати, що член есть Русин або руської віри, бо таких маємо вже кілька.

Член, котрий не вміє писати, має зробити на декларації пером знак хреста, уміючий писати має підписати ся власноручно на обох сторонах декларації.

Місячні справоздання т. є. друки на жовтих картках, як також адреси нових членів просимо виповнювати і присилати враз з деклараціями і розметом.

Від Головного Уряду
Р. Народного Союза в Америці.

Ч. 1599. КВИТ $100.00
на сто долярів, котрі п. Юрко Вайда отримав як надзвичайну запомогу за нев. слабість з Головної Каси Руського Народного Союза в Америці.

Шамокін, Па. 10. грудня 1910.
Юрий Вайда.

Від місцевого Уряду Руського Народного Союза в Америці. Відділ 24.
Стефан Кроцияк предс.,
Калман Заяць секр.

РУХ В ВІДДІЛАХ Р. Н. СОЮЗА.

Порт Джервіс, Н. Й. Братство св. Арх. Михаїла, від. Р. Н. С. 198. повідомляє всіх своїх членів, що дня 15. січня 1911 відбуде ся в галі під р. кат. костелом Пр. Діви Марії (50 Бол стр.) річний мітінґ, на котрім буде справоздане старого і вибір нового уряду. Неявившийся член заплатить 50 цнт. а урядник 1 доляра кари. — Д. Потятиньский предс., М. Баран секр.

Обори, Н. Й. Братство св. О. Николая, від. Р. Н. С. 38 подає до відома, що річний мітінґ відбуде ся дня 15. януара 1911. Нових членів буде приймати ся до Братства без вступного а до Р. Н. Союза після статута. — Юрий Фалат пр., П. Шевчик і Френк Родко кас., Емілиян Саварин секр.

Джерзи Сіті, Н. Дж. Братство св. О. Николая, від. Р. Н. С. 4 подає до загальної відомости членам так місцевим як і з околиці, що річний мітінґ відбуде ся дня 15. січня 1911 о годині пів до третої по пол. в церковній галі Ґрін і Сусекс стр. Кождий член має явити ся, бо хто не явить ся, заплатить 1 дол. а урядник 2 дол. кари. Справоздання і вибір нового уряду. — Н. Пупчик пр., В. Глива кас., Гр. Підлипчак секр.

Скрентон, Па. Братство Успенія Пр. Богородиці, від. Р. Н. С. 123. подає до відомости, що мітінґи будуть відбувати ся кождої третої неділі в місяци, в церковній галі (есь. Волод.). Річний мітінґ відбуде ся 15. січня. Кождий член повинен прийти. Неявивший ся член буде суспендований, довгуючий до бр. каси буде виключений з Р. Н. С. Вибір уряду на 1911 рік і справоздання з 1910 року. Нових членів буде приймати ся без вступного до братства, а до Р. Н. С. після статута. — В. Ґруцеляк пр., С. Телїщак кас., І. Тарас секр.

Мінеаполіс, Мінн. Братство Успен. Пр. Богородиці, від. Р. Н. С. 194. повідомляє своїх членів, що котрий не заплатить або не прийде в свій час місячного, в другім місяци буде виключений з братства і Р. Н. С. — Н. Мацдзен пр., Ю. Даргай кас., А. Савіцкий секр.

Джомейка, Н. Й. Брат. св. Юрія, від. Р. Н. С. 160. подає до загальної відомости всім своїм членам так місцевим як і позамісцевим, що піврічний мітінґ відбуде ся дня 15. січня 1911. Нових членів буде приймати ся без вступного а до Р. Н. С. після статута. Неявивший ся член заплатить 50 ц., а урядник 1 дол. кари. — Яків Притика предс.

Пітсфілд, Масс. Братство св. Димитрія, від. Р. Н. С. 150. подає до відомости, що мітінґ відбуде ся 15-го січня 1911, на котрім кождий член мусить явити ся. Член, котрий не явить ся на мітінґ, заплатить 50 ц., урядник 1 дол. кари. Мітінґ розпочинає ся точно о пів до 2-ої по полудню. — Ник. Щербань секр.

Перт Амбой, Н. Дж.

В перший день Рідзвяних сьвят в суботу дня 7-го січня с. р. відбуде ся в Перт Амбою представлене сценічної ораторії:

„Ніч Вифлеємська"
на дохід нашої галицької гр.-кат. Церкви.

В представленю сім виступає до 40 осіб. Аматори доложили всіх зусиль аби се представлене випало як найгарнійше і вдоволило всіх прибувших.

Сим оголошенем щиро запрошує ся всіх Вп. Родимців в доокілличних плейсів, а певно не пожалують, бо мило переведуть сей вечер.

Галя Никодима 752 State Str.

Початок точно о год. 8 вечер.

Режисер: п-ї Ю. Ёволинська
Учитель хорів: п. Ол. Лаврів.

Від заряду Драматичного Кружка.

Позір!

Дня 7-го січня 1911. юнґставнські Русини відограють прекрасне Рождественське представлене п. з.:

„Вертеп"

в словенькій школі. Всі коляди відсьпіває місцевий хор під дириґентурою п. В. Савицького при акомпаніяменті музики. Просить ся о численну участь!

Початок о 7-ій год вечером.
Вступ 50 цнт жени 25 цнт. діти 10 цнт
КОМІТЕТ.

Позір!!!

Члени читальні ім Маркіяна Шашкевича в Пітсбурґу, Па.

відограють другий раз

„УБІЙНИКИ"

мельодрама в 5-ти діях а 11 відслонах

в неділю, 8-го січня 1911 р.
в галі „Просьвіта" 7-ма улиця

ОСОБИ:

Гарасим, дерев-війт	М. Повідь-Олешкевич
Гаська, його жена	Юлія К. Штокайло
Грицько, їх син	М. Кернічний
Василь, приймак	П. Грошко
Яким Багрій, жонатий господар	Ф. Вовчко-Кульчицький
Настя, його жена	Т. Густ-Кульчицька
Марійка, їх дочка	М. Костишак
Лось, парубок	А. Лазенька
Семко, Іван — вартівники	М. Урбан, А. Дітяр
Трофим, присяжний	А. Лазенька
Гершко, коршмар	Ф. Нарунюк
Павлюк, сільський дідусь	Иосиф Стасишин
Судія	Іван Д. Кульчицький
Лікар	С. Вовчко-Кульчицький
Шандар	Ф. Вовчко-Кульчицький
Секретар	С. Березицький
Сьвященик	Т. Дашкевич-Кульчицький
Кат	Іван Вдовик
Гайдуки	С. Вачинич-Кульчицький, А. Лазенька
Староста весїльний	Иосиф Стасишин
Свахи	М. Крайк, М. Густ-Кульчицька, М. Несфіта
Дружки	М. Пастирчак, М. Вовчко-Кульчицька

Чудові нові декорації з під пензля п. Гр. Кузневича, як також совісно ввичене штука аматорами дають запоруку, що кождий відійде домів вдоволений.

Запрашає ся усіх Русинів і Русинок з Пітсбурґа і околиці.

ЦІНИ МІСЦЬ: 50, 35 і 25 центів.

Початок точно о год. пів до 8 ої вечер.

КОМІТЕТ ЧИТАЛЬНІ.

ПОШУКУЄ ПОСАДИ

Дяк іспитований, з добрим голосом, уміючий учити і провадити хор, вести школу і уладжувати представлення.

Teodor Tomasz
228 Fair Str. Trenton, N. J.

Поможіть нещасному каліці!

Дістаємо з просьбою є оголошене слідуючу „Відозву до руських сердець":

Дорогі мої Товариші і Товаришки!

Здоровлю Вас, мої дорогі Братя і Сестри і прошу вислухати мої горячої просьби. Находжу ся в дуже критичнім положеню. Вже близько пять місяців, як тяжка недуга, ревматизм, прикувала мене до ложа болізни. Перебуваю на ласці чужинців в Slavonic Immigrant Society, 436 West 23rd Street, New York. Бачу, що для мене нема вже иншої ради, тільки вертати в свій рідний край, де жиє моя жена і четверо нещасливих дітей. Розходить ся о те, щоби в який спосіб роздобути шифкарту. Як мої родимці не скинуть ся по кілька центів на сю шифкарту, то прийдеть ся марно пропадати здалека від моєї любої родини.

Молю Вас, дорогі Братя і Сестриці і всі чесні укр.-руські Товариства, не дайте мені загинути, поможіть свому брату-Русинови, нещасному каліці! Я вже в Америці не довго, заледви 10 місяців. Бог допустив на мене тяжку хоробу і я приневолений жебрати помочи від своїх родимців. Прошу Вас, благаю! Зложіть ся по пару центів мені на шифкарту, а я буду просити милостивого Бога, щоб хоронив Вас та заступив від подібного невиносимого положеня. Зглянь(те) ся, мої любі Земляки, як вже не на мене, то хоч на мою бідну жінку і нещасні діточки! Поможіть мені ради Бога!

За всі ласкаві датки я вже Вам наперед щиро-сердечно дякую і остаю

з глубоким поважанем
і правдивою вдячностію
Іван Хомич.

P. S. Хвальну Редакцію „Свободи" прошу уклінно, щоби була ласкава приймати всякі, хочби найменші датки, на сюю адресу, с. є. Svoboda 184. Hudson St., New York, N. Y.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО ДО РУСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

Віча в справі Фонду ім. Адама Коцка.

Олифант, Па., 27. грудня 1910.

День 26 грудня лишить ся довго в нашій памяти. Того дня імено прибула до нас Вп. Добродійка, Ірина Січинська, щоби загріти нас, і запалити любов до нашого рідного а поневоленого брата в Галичині.

Хоч пізно, бо ледви пару днів перед її приїздом ми зістали про се повідомлені, однак завдяки дбалому комітетови скликано віче, всіми можливими способами давано людям про нього знати і вони надсподівано численно послухали голосу вічевого дзвона. Простора галя руської школи заповнила ся битком.

Віче отворив місцевий сьвященик, о. І. Сендецький промовою, виголошеною з молодечим запалом. Предсідателем зборів вибрано п. Ю. Хиляка, а секретарями пп. Стеф. Сисака і Д. Хомина.

Найперше уділено голосу добродійці І. Січинській; в довшій, бо майже годинній бесіді, вона представила нам усі „галицькі гаразди", про котрі ми вже трохи призабули за довшим побутом в Америці. Вичисливши опісля всіх наших героїв, що погибли за волю робучого люду та усіх трупів, що впали через ляцьку самоволю, перейшла бесідниця на послідні події на львівськім університеті. І плили огненні слова про кров А. Коцка, про послідну жертву малого Михася Коханчика. Нарід слухав з напруженою увагою. Здавало ся тут-тут зірве ся могуча буря народного гніву і понесе нас бодай духом до вітчини, щоб враз з своїми братьми станути до завзятої і рішучої борби. Уже на початку так і при кінци своєї промови, бесідниця сердечно подякувала за співчутє та моральну і матеріяльну поміч, оказану Мирославови Січинському.

Слідуючий реферат виголосив д. Максим Хомин. Хто чув його бесіду, мусить признати влучність і силу бесідника в умілім змальованю недолі нашого народа в Галичині, нашого пробудження, борби на поли просьвітнім і економічнім з одної сторони а з другої нашої незгоди і зради москвофілів. На тлі таких обставин, до яких прилучив ся гнет зі сторони Поляків, мусів вийти местник, що згладив шефа краю, великого покровителя польської шляхти. Бесідник зазначив дальше, що так, як чужі народи шанують і цінять своїх героїв, так і ми повинні пошанувати нашого героя, Мирослава Січинського. Кінчаючи, взивав присутних до щедрих датків на фонд, на який власне д. Січинська збирає. Президія покликала до збирання жертв: о. І. Сендецького, І. Ксцана, Н. Кісільовського, І. Савчака та М. Турка. Усего зібрано $49.55.

З черги наступила декламація п-ни Стефанії Шопей „Казка наших днів".

Третій реферат виголосив д. Гр. Мрикало з Скрентон.

Бесідник гумором та палкою козацькою бесідою викликав у слухачів велике одушевлене і заінтересоване.

Характеристичну поезію про Січинського віддеклямував д. Николай Біляк з Скрентон, відай таки свій власний твір. При кінци забрав слово о. Левінський з Скрентон і своєю бесідою доповнив усіх попередних референтів, взиваючи нас загал до праці і пожертвованя для свого народа. Зазначу ще, що відсьпівана пісня на нуту „Небо і земля", котра розказує про атентат Січинського, викликала веселий настрій між зібраними. Вся. о. І. Сендецький, так як відкриваючи віче представив д. Січинську і її родину, як одну з найдіяльніших родин в краю, так само і на останку подякував їй щиро за пілнятий труд. Серед патріотичних пісень замкнено збори і нарід розійшов ся домів, споминаючи свою рідню в старім краю, ободрений на дусі та з надією на ліпшу долю для своїх земляків.

Присутний.

Многая літа!

(Образок з житя руських бурщів).

I.

Образок з житя руських бурщів... перечитає ласкавий читач, засьміє ся диким голосом і виставить смирено підписаному сьвідоцтво на Кульпарків або до Деблїнґу. Де в нас бурші, хто їх видав?.. Не сьмій ся, ласкавий читачу, ми Русини такий поступовий народ, що ми всьо маємо... Ти не подумав би навіть, що ми так багато всього маємо, не змірквував би ти навіть, куди то наші Русини не блукають, в яких то краях руський дух не жие? Всюди а всюди! В Занзибарі, Бомбаю, Альжирі, між червоними, чорними і зеленошкірими людьми, на суші і на морі... всюди а всюди найдеш наших Рутенців... Спитай Індійця, Негра або кого небудь хочеш, чи він не бачив Русина... О есса, есса! бачив, бачив!... кликне він тобі в відповідь і підскочить з десять разів... я бачив доктора з самого Відня!... Так, так, ласкавий читачу, сам Віденъ достарчає багато Русинів, що по окінченю студій їдуть до Бомбаїв, Альжирів і т. д. закладати руські кольонії, бо в Галичині і так за багато рук до роботи... І жие руський дух всюди а всюди... І бурщів своїх ми також маємо! Правда, ласкавий читачу, що не носять вони подібно як німецькі бурші маленьких шапочок, хоть би навіть синьожовтих, що не фехтують ся тай не мають порозтинаних від шабель лиць... але чиж тілько з того бурші славні?... Бурші умїють ще добре горло мастити калїфонією хоть би навіть в роді Abzugi-в або Lager-ів... а ще-що найлїпше — людий помпувати. — То само уміють і наші руські бурші а ще недавно мучив мене професор математики (з котрої — слава Богу — мало що лишило ся в моїй голові), що коли в трикутнику дві части подібні то і трета вже допасуєть ся. Ту саму конклюзію прикладаю я тутки і вірю, що за кілька літ будемо мати вже бурщів, котрі цілком допасують ся до німецьких бурщів і фехтувати навчать ся, і синьо-жовті шапочки надінуть... Будеш бачити, милий читачу, що хоть я не пророк, а все таки умію часами дещо провістити. — Але поки що, я беру олівець і малюю образок з житя наших теперішних бурщів без шапок і порозтинаних лиць.

Ото маємо перед собою комнату так десь на Alsergrund-ї, в котрій стоять два столи застелені білими скатертями і прикриті чистою посудиною. Коло стола сидять вже два руські бурші і ждуть на страву.

— Овва, чому-ж бо та Пепі не приносить нині борщу... вже би час, а ту слинка тече... злобив ся оден з бурщів, котрого всї звали невідміняючим ся іменем „Панок".

— Пожди, пожди, панок, уговкував його другий, котрого знали всї під іменем — даруйте за слово — „Скот".

Читач цікавий однак знати, що то за особа та Пепі з Alsergrund-у, звідки вона навчила ся варити борщ і чому бурші мали такі імена? — Всьо має свою причину — сказав якийсь фільозоф — так само і тутки. Пепі була то старша, зажила Швабка, котра з давен давна годувала руських бурщів; можнаб сказати, вона була сьвідком витвореня кляси наших бурщів. Що й її не один з руських бурщів вже напомпував, не заплативши за місяць або два за обід і давши „драла" — се річ певна, але Пепі, хоть нераз на то нарікала і відказувала, а так зжила ся з руськими бурщами, що розстати ся з ними не могла. Борщ варити — навчила ся вона вже давно а давно з припису, який дістала від одного руського бурша, а значить, що се улюблена страва всїх Рутенців, варила його бурщам два рази на тиждень, за що удостоювалась від них пісні:

„O Pepi, hold und schoen wie eine Rose!"...

Розуміє ся, що стара Швабка пригадувала собі по тій пісни свої молоді літа і хвалилась на радість бурщам, яка то з неї колись була красавиця і кількам то вона женихам поприпинала носи.

Достоуважаємий „Панок" — був се руський медик. Вже семий рік студіював він ту медицину, хоть свою дорогою не зробив ще з неї ні одного Vorgruefung-а. Батько, заможний міщанин з Поділя тягнув ся на него кілько міг, надіючись, що вже небавом приїде його синок домів — доктором. Але синок vulgo „Панок" не спішив ся; в білярди грав, вправляв ся в преферансї і „короткім" а на його усе все можна було стрітити слова: „от знок з мене тай тілько, грошиий як сьмітя". Тому то називали його всї Рутенці — Панок тай Панок...

Другий наш знакомий сценарицас... „скот", — був се мужчина рослий, ... гарний. І він був медиком вже ось... рік і о стілько лучше ... в існі... від „Панка", що ... Vor-... і казальчанерного ригоро-... [illegible] розвинути ... не мож ... прибуванєм тіла зачала ся витворювати в нїм повільність і отяжілість, котра відбивала ся в усїх його рухах так дуже, що Рутенці нераз говорили „а то ледачий як скот" і слово „скот" стало буршови другим іменем. — Коли я тебе, читачу, познакомив з першими головними особами нашого образка, Пепі внесла вазу, а з неї понеслась „аки благовонное кадило" вонь борщу.

„O Pepi hold und schoen wie eine Rose!.,." засьпівав оден з бурщів і погласкав Пепі попід бороду. Стара Пепі засьміялась, тай нуж дальше пригадувати подвиги з своїх молодечих лїт. А бурші тимчасом заїдали як найсмачнїйше, перериваючи від часу до часу оповіданє Пепі піснею: „O Pepi hold und schoen..."

Бурш іменем Скот набирав вже для себе другу тарілку борщу, як війшов ще оден Рутенець іменем Насїкомий.

— Ов, Скоте, ти вже другу тарілку змітаєш? — спитав Насїкомий.

— Овва, відозвав ся з негодованєм Скот — страх не люблю, як менї насїкомі до борщу лїзуть...

— Но, но, не калїч ся! видихай здоров... відповів Насїкомий і сїв до стола.

Насїкомий був з фаху правником і належав до кляси досить працьовитих людий... До бурщів, причислити його нїяк не можу. Вправдї голова його, а зглядно горло уміло багато видержати, але других прикмет бурщівських він не мав, так що не можу приложити до него методи подібности трикутників і з одної части конклюдувати на подібність других.

— А де дїв ся клїнїкер, що його так довго нема? — спитав Насїкомий бурщів, набираючи собі борщу.

— А хто його там знає — відказав Скот — звичайно приходить на обід перший а нинї пропав...

— Не бій ся, не бій ся — промовив Панок — не дарує він Пепі обіду...

Клїнїкер — пята особа нашого оповіданя, належав також до родини руських бурщів. Він ходив, а зглядно був записаний на медицину вже пятий рік, а іменем „клїнїкер" прозвали його Рутенцї тому, що за пятьлїтний час медицини, він не бачив клїніки анї разу. За то вправляв ся клїнїкер в другій галузи науки себ-то в грі в білярд і був в тім напрямі одною з найзнаменитших сил.

— Ага!... знаєш Скоте — кликнув Панок — що наша „бабштик" хора?...

— Та де? спитав з недовірєм Скот... що їй бракує?

— Запаленє легких... вже тиждень...

— Звідки знаєш? — спитав Скот.

— Звідки?... я ходив вчера до неї віддавати довг...

На сї слова засьміяли ся на весь голос Скот і Насїкомий, а дальше не видержав і сам Панок.

— Що сьміетесь — каже Панок — я панок, гроший як сьмітя... не міг би віддати довгу?... Ну, а коли не вірите, то скажу вам правду. Приходжу вчера до „бабштик" пожичити пятку, а ту каже менї служниця, що „бабштик" не приймає нікого, бо хора. Я думав, що служниця дурить, тикаю їй в руки останних — які були в мене — дві шістки, а вона таки при своїм, що не може пустити, бо „бабштик" лежить без памяти.

— А ти їй багато винен? — спитав Скот.

— Дурничку, як на папка, двайцять пять ринських. А ти багато?

— Також двайцять пять — відповів Скот.

— Ну згода, то ми собі рівні, запємо нинї!...

— Цікава річ, чи клїнїкер не пішов нинї до неї, бо він менї згадував, що хоче „бабштик" натягнути — сказав Скот.

— Еге, туди дорога! — відповів Панок — піде бідний з „квітком" а на останку, він її і так не мало натягнув...

„Бабштик", про котру бурші говорили, була се стара, заможна Швабка, мала на Hernals-ї свою каменичку, в котрій від часу до часу перемешкували Рутенцї. „Бабштик" була особою доброго серця, тай пожичала Рутенцям по кілька або і кількайцять злр. Бували такі, що віддавали, але більше було таких, до котрих належали і наші три бурші, що не почували ся до того обовязку. Правда, що впоминалась вона за гроші часто, чого бурші дуже не любили, але то не багато помагало.

Пепі подала вже давно печеню і Mehlspeise а бурші покінчили обідати і збирались до відходу.

„O Pepi hold und schoen wie eine Rose" засьпівав диким голосом Панок. Adieu Pepi. кликнув на прощанє Скот, як двері розтворились і влетів Клїнїкер. Лице його, звичайно блїде, горіло. Новина! кликнув він.

— Що сталось? — спитали бурші.

— „Бабштик" умерла! — кликнув з радостю клїнїкер.

— Умерла?... Многая лїта! — кликнули весело бурші і затягнули на дяківську нуту грімке многолїтствіє...

А на постелї на Hernals-ї лежала з двома сьвічками в головах „бабштик" і усьміхалась... Чи може тому, що сподївалась від вдячних руських бурщів такої славної тризни?...

Лаврін.

Повідомлене.

Понеже я зложив вже уряд секретаря епископского і пароха катедрального, длятого прошу всїх, котрі мали які небудь зносини зі мною, **не слати більше** жадних листів на адресу 821 або 816 N. Franklin Str., Philadelphia, Pa.. доки не повідомлю о своїм місци пробуваня. 52—1

З поважанєм
о. Василь С. Гривнак.

ЦІНИ І ПРАВИЛА ОГОЛОШЕНЬ В „СВОБОДІ".

1) ОГОЛОШЕНЯ БИЗНЕСОВІ, які йдуть довший час (від 3 місяців до року) платять ся після спеціяльної тарифи, яку інтересовані дістануть на жадане листовно.

1-о, 2-о або 3-и разові ОГОЛОШЕНЯ БИЗНЕСІВ по 3 цнт. від слова за кождий раз.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ, як: мітинґи брацтв і товариств належачих до Р. Н. Союза поміщає ся безплатно один раз в рубриці „Рух в Відділах Р. Н. Союза".

ОГОЛОШЕНЯ ТЕАТРАЛЬНИХ ПРЕДСТАВЛЕНЬ І БАЛЇВ по 2 центи від слова для брацтв і товариств належачих до Р. Н. Союза, а для товариств неналежачих до Р. Н. Союза по 4 центів від слова.

ПОШУКУВАНЄ ОСІБ І РОБОТИ по 2 центи від слова за найменче 10 слів.

КОНКУРСИ ПАРОХІЙ і инші по 3 центи від слова.

ПРОПОЗИЦІЇ ЖЕНИТЬБИ по 10 центів від слова за найменше 10 слів.

Одноразове оголошенє а ... 25 центів.

2) Належитість за всяк... оголошенє мусить бути прислана з гори та в цілости. В противнім разі оголошенє безуслівно не поміщає ся. Належитість за дрібні оголошеня можна присилати також почтовими марками.

3) Кожде оголошенє мусить бути в редакції на тиждень перед датою виходу того числа часописи, в якім оно має бути поміщене. Оголошень телефоном не приймає ся.

4) За зміст оголошень або за відвічальність оголошуючих ся в часописи фірм редакція не приймає нїякої відвічальности.

5) Кого-б скривджено, або з ким зле обходжено-б ся в тій фірмі. яка оголошує ся в нашій часописи, нехай про се сейчас повідомить редакцію, а коли подасть достаточні докази ошуства, викине ся оголошенє несовісної фірми; кромі сего редакція доложить всїх старань, щоб ошуста потягнути до відвічальности.

6) Редакція має право відкинути або перервати яке небудь оголошенє, не подаючи причин.

7) Редакція має право жадати від фірм або незнаних осіб, щоб прислали докази, що ведуть свій бизнес чесно і дійсно зможуть додержати того, що обіцюють в оголошеню.

8) В оголошеню мусить бути тілько правда. Редакція має право відкинути всяке підозріле оголошенє.

9) Оголошеня мусять бути писані пером, виразно і на одній стороні паперу.

10) За дрібні оголошеня редакція не висилає нїяких поквітовань.

Книжки

яні можна дістати в друкарні „Свободи":

	цнт.
Америка	15
Борба кляс і чому робітники орґанїзують ся	15
Весела книжочка з обр.	35
В Старім і Новім краю	25
Дедцо про зьвірята	30
Еміґрант	15
Жовнїр	10
Журавлї	10
Житє, зарібки, орґанїзації і т. п. в Спол. Державах	15
Зуб за зуб	10
Коротка Історія Руси	10
Капітал і праця	15
Казка про Жидів	15
Книжка рахункова	50
Марія	10
Многострадальний народ	20
Навернений грішник	20
Народний рух австро-угорських Русинів	15
Новий Завіт	2.00
О підземних скарбах	25
Оповіданя	10
Про нутро землї	25
Покуса	10
Про кінець сьвіта	15
Псалтир	1.00
Розмова Поляка з Русином	10
Релїгійні віровання	20
Слово ч. 5.	15
Слово ч. 6.	15
Страшна пімста	20
Смерть	10
Степові люде	15
Страйк	20
Стріляй на смерть, робітнича драма	15
Сонник	30
Товариска ворожка	15
Хто з чого жие	15
Які то є люди на землї, з 20 образками	50
Як мужик ходив до царя правди шукати	15
Через кордон	15
Русько анґлїйський тлумач	60
Бог Надежда моя	$2.50
Хлїб души	2.50
Друг Души	1.50
Друг Души (в зв. опр.)	75

Пишіть на адресу:

Swoboda,
184 Hudson St., New York.